

УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС

ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ
(УСІ)

2016/17 рік

БУРШТИНОВЕ НАМИСТО
(BURSHTYNOVE NAMYSTO)
Алла Черногуз, R. 2010, ТВ

ДЕРНІВСЬКА КУПІЛЬ
(DERENIVSKA KUPIL)
Алла Черногуз, R. 2017, ТВ

INTERSTELLAR TRAVEL
Алла Черногуз, R. 2017, ТВ

TINY ORIGAMI
Алла Черногуз, R. 2017, SDB

НІНА УСОВА (NINA USOVA)
Алла Черногуз, R. 2017, ТВ

КАРМЕЛЮК (KARMELIUK)
Алла Черногуз, R. 2015, ТВ

На обкладинці:
ТАНГО ЖУРАВЛІВ
(TANGO ZHURAVLIV)
Алла Черногуз,
2010, ТВ
Переможець у категорії
“КРАЩИЙ СОРТ
ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕК-
ЦІЇ” за результатами
виставкового суддівства
на III Всеукраїнській
вистаці борідкових
ірисів (2012 рік)

УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС

ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

ВИДАЄТЬСЯ З 2012 РОКУ

ВИПУСК №6

Київ 2017

УКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА ІРИСУ

УСІ є неприбутковою організацією, яка була заснована 20 березня 2010 року у Києві за ініціативи провідних ірисівників України і офіційно зареєстрована 14 липня 2010 року в установленому законом порядку

ПРАВЛІННЯ УСІ

Голова правління: **Черногуз Алла Михайлівна**
02094, м. Київ, а/с 35; allairisusi@gmail.com

Заступник голови правління: **Буйдін Юрій Валерійович**
01014, м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1; irisua@ukr.net

Виконавчий директор: **Монако Олександр Гаврилович**
03027, Київ-27, а/с 10; info@monakoirisgarden.com

Секретар: **Якуба Олена Миколаївна**
yulian136@gmail.com

Офіційний сайт: **www.irisua.org**
Електронна пошта УСІ: **irisua@ukr.net**
Телефон правління УСІ: **(050) 281-35-83**

На сьогодні до складу УСІ входить 36 членів (2 з яких почесні - О.Г. Осауленко та Б.М. Правдивий) із різних областей України та 4 колективні члени

<i>Вступне слово</i> <i>Opening Address</i>	7
Звернення до колег (<i>А. Черногуз</i>) Address to Colleagues (A. Chernoguz)	8
Реєстрація в AIS у 2016 році сортів, створених членами Української Спілки Ірису (Косменюк В.І.) New cultivars of Ukrainian Iris Society Members registered by AIS in 2016 (V. Kosmeniuk)	12
VII Офіційний симпозіум УСІ із популярності сортів SDB та MDB ірисів Most popular SDB and MDB Irises – Seventh official UIS symposium	16
VII Офіційний симпозіум УСІ із популярності сортів ТВ ірисів Most popular TB Irises – Seventh official UIS symposium	17
Почесні нагороди УСІ USI Awards	21
Симпозіум AIS із популярності сортів Високих борідкових ірисів у 2016 році Most popular TB Irises AIS symposium 2016	22
Нагороди AIS у 2016 році AIS Awards 2016	23
VII Всеукраїнська виставка Високих борідкових ірисів – 2016 (<i>Ю. Буйдін</i>) Seventh Ukrainian Iris Show 2016 (Yu. Buidin)	24
<i>Про VI з'їзд УСІ на Кіровоградщині</i> (<i>А. Ігнатов</i>) <i>About VI congress of UIS from Kirovohrad region</i> (A. Ignatov)	29
<i>Із досвіду ірисівників. Про посів та інше</i> (<i>Б. Правдивий</i>) <i>From experience fan of irises. About crops of seeds and about another</i> (B. Pravdyvyi)	31
Чудовий світ українських ірисів (<i>М. Терентьева</i>) The wonderful world of the Ukrainian irises (M. Terentieva)	33
Історія інтродукції видів і сортів роду <i>Iris</i> L. в Україні на фоні світових тенденцій (Частина II) (<i>В. Карпенко</i>) History of introduction of genus <i>Iris</i> L. species and cultivars in Ukraine against world tendencies (the Part II) (V. Karpenko)	36
<i>Фото до опублікованих статей</i> <i>Photos to the Articles</i>	37

Культура ірисів Луїзіана (А. Черногуз) The Louisiana iris culture (A. Chernoguz)	51
<i>Нотатки з гібридизації</i> (Б. Блайз). Переклад О. Монако. <i>Iris Hybridizing Notes</i> (B. Blyth). Translate O. Monako.	57
<i>Слово про ювіляра. Його роки—його багатство</i> (А. Черногуз) <i>The word about person whose jubilee is celebrated. Its year riches.</i> (A. Chernoguz)	58
<i>Ювілеї уславлених сортів. 50 років сорту BABBLING BROOK</i> (І. Хорош) Anniversary of the Famous Cultivars. 50 years to a sort BABBLING BROOK (I. Khorosh)	65
<i>Мистецька сторінка</i> <i>Art page</i>	67
<i>Оголошення та реклама</i> <i>Announcements and advertisements</i>	70

© ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
“УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС”
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

Загальна редакція, макетування та верстка Юрій Буйдін

Редактор Ірина Мирончук

*У матеріалах використано фото, зроблені
Б. Блайзом, Ю. Буйдіним, М. Коноваленко, Г. Мамченком, О. Монако,
В. Тисячною, А. Трошкіним, І. Хорошем, А. Черногуз*

*Відповідальність за зміст та достовірність наданих
матеріалів несуть їх автори*

*У випадку копіювання чи передруку матеріалів,
посилання на публікацію є обов'язковим*

Вступне слово

Шановні ірисолюби та ірисознавці!

Вітаємо вас на сторінках нашого бюлетеня, щорічний випуск якого вже вкотре представляє Українська Спілка Ірису.

Маємо надію, що попередні збірки були для вас цікавими і корисними. Нагадуємо вам, що ми завжди раді вислухати конструктивні зауваження, врахувати доречні поради та виправити прикрі недоліки.

Як ви вже знаєте, одним із основних завдань Української Спілки Ірису разом із поширенням в Україні культури ірису як такої, є всебічне сприяння розвитку гібридизації в Україні та розповсюдження сортів вітчизняної селекції. І цей бюлетень, в першу чергу, покликаний стати джерелом інформації про доробок вітчизняних гібридизаторів для широкого кола ірисівників.

Дякуємо всім, хто долучається до створення випусків бюлетеня. Вони відображають багаторічний досвід не тільки українських колекціонерів і гібридизаторів ірисів, але і найкращий доробок світових ірисівників.

Що ви побачите у цьогорічному бюлетені? По-перше, тут надруковано перелік сортів ірисів, зареєстрованих членами УСІ у 2016 році. Наголошуємо, що така інформація є ексклюзивною і в друкованому вигляді ніде в іншому місці на сьогодні ви її не побачите. Будуть наведені результати щорічного опитування членів Спілки – Симпозіумів із популярності сортів Високих та Карликових борідкових ірисів, а також Симпозіумів Американського Товариства Ірису, матеріали з досвіду вирощування Карликових ірисів в Україні, та дізнаєтесь про всі заходи, які пройшли під егідою УСІ у 2016 році. Також у цьому випуску представлений цікавий матеріал про культуру Луїзіанських ірисів, стаття метра українського ірисівництва Б. Правдивого про посів насіння SDB-ірисів та друга частина статті відомого науковця про історію інтродукції видів і сортів роду *Iris L.* в Україні.

Вже вкотре буде репрезентовано вашій увазі інформацію з вже традиційних для бюлетеня рубрик “Нотатки з гібридизації”, “Із досвіду ірисівників”, “Ювілеї уславлених сортів”, “Наші ювіляри” та “Мистецька сторінка”. Маємо надію, що ви отримаєте лише позитивні емоції і почерпнете корисну інформацію від перегляду чергової нашої збірки.

Редакційна колегія

Черногуз Алла Михайлівна
Голова Правління
УСІ

Звернення до колег

Алла Черногуз (м. Київ)

Вітаю вас, ірисівники України!

Минуло трохи більше 6 років з дня офіційної реєстрації нашої громадської організації – **УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ (УСІ)**. В кінці минулого року ми фактично відродилися заново. В чому тут річ? Згідно з вимогами законодавства всі неприбуткові організації (а саме такою є наша Спілка) мали пройти перереєстрацію на предмет підтвердження свого статусу.

І постала дилема: працюємо далі чи закриваємося. На диво одноголосним було рішення загальних зборів УСІ – працювати і ще раз працювати. Адже ми – єдина офіційно зареєстрована із статусом юридичної особи організація квітниківів в Україні. Та і в світі не так багато країн, що мають свої ірисові організації (усього 11). Приємно, що ми серед них. Ми ще досить молоді, хоча слід сказати, що і на цьому етапі зроблено чимало, враховуючи те, що вся робота побудована виключно на ентузіазмі та добрій волі членів Спілки, її Правління. У Києві проводимо виставки Високих Борідкових ірисів, на яких демонструють сорти ірисів зі своїх колекцій члени УСІ з різних регіонів нашої країни. Тисячі киян і гостей міста мають можливість ознайомитися з найновішими сортами ірисів відомих у всьому світі гібридизаторів США та Австралії, а також і з сортами та сіянцями вітчизняної селекції. Хоча остання виставка, ніде правди діти, не була вдалою, як не боляче це визнати. Все-таки не варто покладатися лише на одну людину, треба щоб була команда і щоб була відповідна реклама, щоб люди знали про наш захід. Бо інакше ніхто не буде везти квіти, на які нікому буде дивитися. І виставка перетвориться в презентацію 1-2 садів... Цього не можна допустити.

Що в нас уже налагоджено – то це щорічні опитування членів УСІ щодо популярності сортів Високих та Карликових Борідкових ірисів, результати яких публікуються для широкого загалу. Звичайно, багато речей потребують вдосконалення,

але «шлях подолає той, хто йде». Отже, будемо рухатися нашою стежиною, будемо набиратися досвіду і виконувати основне завдання Спілки: розвиток ірисівництва загалом і популяризація сортів вітчизняної селекції, зокрема. Дуже приємно, що до нас приходять ірисівники-початківці, з якими ми з радістю ділимося і будемо ділитися своїм досвідом вирощування ірисів, боротьби з хворобами і шкідниками. Наші з'їзди допомагають ознайомлюватися з асортиментом сортів, які вирощують члени Спілки: як із зарубіжними новинками, так і з доробком вітчизняних гібридизаторів. Саме спілкування та обмін досвідом гібридизації допомагає підвищувати рівень вітчизняних сортів. Цьому сприяє значною мірою і наявність в садах найновіших сортів від селекціонерів з усього світу, що дає змогу влити «свіжу кров» у гібридизаційній роботі.

Приємно, що ми почали нагороджувати дипломами кращі сорти української селекції, це данина поваги до праці їх авторів. Залишається побажати, щоб наші ірисівники-колекціонери повернулися лицем до вітчизняних сортів, побачили САМЕ квітку, а не слово в дужках. Що ж ми можемо оцінити, не бачивши живої квітки? Лише декілька наших сортів незмінно присутні в Симпозіумі – це сорти І. Хороша, А. Черногуз, С. Яковчук. Єдине радує – наявність сортів Б. Правдивого, карлики якого «підняв» у рейтингу свого часу О. Монако, включивши в свій каталог. А де ж сорти А. Трошкіна, хто їх бачив живими? Де сорти М. Коноваленко? Чому сорти української селекції відсутні в каталогах наших повідних колекціонерів? Не кожен оригінатор може чи вмє достойно пропрекламувати свої, хай не всі, - кращі сорти. На жаль, ми не маємо підтримки навіть у «власній хаті» (маю на увазі наш колектив). То як можуть бути відомими українські сорти? Невже спрацьовує ота клята українська (а може і не тільки українська?) «ропуха» - тваринка із класу земноводних?

Єдине місце, де можна показати український ірис – це виставка. Тому просто необхідно нашим оригінаторам везти перш за все СВОЇ сорти і сіянці, щоб їх бачили, щоб про вас знали. Якщо нас не підтримують свої ж колеги – боремося самостійно і разом за наш, український, ірис! Це боротьба важка і довга, але треба достойно її вести і не числом, а якістю. А якість – хай із запізненням, хай і після світового визнання,

- а Спілка - таки оцінила, присудивши найвищу нагороду – «Медаль Ніни Мірошніченко» сорту І. Хороша ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА.

Відкрите питання – це суддівство Високих Борідкових ірисів у ґрунті. І в Росії, і у Франції, і не лише там виділені постійні ділянки для вирощування сортів, що підлягають суддівству. Нажаль, ми не спромоглися до сих пір визначитися з цим. Така можливість могла би бути і в Києві, і в Умані, і на кінець, в Ужгороді. Саме там наразі висаджена найбільша(!) колекція українських сортів і там вона під охороною. Можливо, хтось і зголоситься на цей крок, заклавши таку ділянку. Прикро, що немає поповнення колекції українських сортів карликових ірисів, що закладена кілька років тому в Києві. Також хочу вкотре наголосити, що господар саду, де висаджено іриси української селекції для конкурсу, не має права розпорядитися посадковим матеріалом цих сортів без згоди оригінатора сорту. Ми кожного разу про це говоримо, але маємо прикрі випадки, коли конкурсні сорти з'являються в продажі без відома і згоди автора. З цією практикою в майбутньому має бути покінчено.

Географія наших ірисових садів досить широка – від півночі (Чернігівщина) до півдня (Одеса), від сходу (Кропивницький) до заходу (Ужгород). І це є показово, адже Україна як відомо знаходиться в сприятливій для ірисівництва зоні. Приємно відзначити роботу по поширенню культури ірису, яка призвела до вступу в нашу Спілку ще одного колективного члена – Санаторного комплексу «Деренівська Купіль» із Ужгорода та двох членів. На території санаторію вперше в Україні встановлено скульптуру присвячену ірису (с. 41, **кольорова вкладка**). Спілка, зокрема, я як її координатор, і надалі буде сприяти тому, щоб культура ірису завоювала всі куточки України, адже, згідно Статуту, завдання УСІ – поширення культури ірису саме в Україні, а не лише у власному саду.

Трохи про гібридизацію. Не можна не сказати добрих слів про людей, котрі своїми руками творять красу – про українських оригінаторів. Дуже прикро чути, що ми не здатні створити такі сорти, як в США чи Австралії. І не треба. Ми створимо свої, власні, які будуть набагато стійкіші до хвороб, витриваліші. Ще далеко не всі вітчизняні сорти можуть конкурувати із

зарубіжними щодо форми і візерунку квітки. Але ж деякі можуть! І тим приємніше, що про українські сорти за кордоном знають і їх цінують. Серед вітчизняних оригінаторів не лише початківці, а й люди, чиє ім'я відоме в Європі і США. І я впевнена, що не за горами той час, коли світ визнає вслід за сортами І.Хороша, цими першими ластівками-посланцями з України, сорти інших наших оригінаторів, коли світ рівнятиметься на наші сорти. І це має статися! І як тоді буде прикро за нашу власну недооцінку праці своїх, українських, оригінаторів! Страшно подумати, щоб настав час, коли їх сорти наші колекціонери зможуть отримати лише із-за кордону, як уже сталося з деякими кращими сортами селекціонера І.Хороша.

Ми прагнемо, щоб Україна ввійшла в авангард світового ірисівництва, і вважаємо, що для цього є всі умови. Але це стосується в першу чергу якості наших сортів, а не їх кількості. А ми можемо продукувати сорти вищого ґатунку, але для цього не треба цуратися один одного, треба прагнути до вдосконалення кожного сіянця, треба прислухатися до порад і пояснень більш досвідчених. І дякувати їм за це, а не сприймати зверхньо. Бо створити гарний достойний сорт – це вищий пілотаж, це Творчість, це Мистецтво. Запилити може кожен, навіть дитина. Але з-поміж сотень і тисяч сіянців відібрати – ось тут закладено основне. І хто б що не говорив, це приходить не через рік і не через три – через десяток років. І навіть тоді робота оригінатора – це постійне навчання на власному досвіді і досвіді колег. Зважаючи на наявність в УСІ людей з великим досвідом і значним доробком в цьому плані, залишається тільки вірити що «нас» визнає «ірисовий» світ, з нами будуть рахуватися! Думаю, це буде скоро...

Хочу окремо звернутися до оригінаторів-початківців. Не спішіть реєструвати все, що у вас виростало. Перечитайте ще і ще раз статтю Г. Мамченка в одному із бюлетенів «Український ірис» про відбір сіянців і етапи створення сорту. Перечитайте статтю Б. Правдивого там же. Ті загальні положення, що ними наведені, стосуються абсолютно кожної культури і ірису тим паче. Так, хочеться бігом увійти в історію, потрапити в «Check List». Озирніться: спочатку ви набули досвід створення своїх колекцій, натикаючись на усілякі афери, потім навчилися доглядати і лікувати та пересаджувати свої квіти,

уже має можливість ділитися своїми знаннями. І аж тепер дійшло до запилення (не повірю, що це сталося одночасно з висадкою першого ж сорту) – то підрахуйте, скільки часу має пройти до отримання хоч якогось досвіду. З часом у вас будуть сотні і тисячі сіянців. І їх треба досліджувати і досліджувати роками... А випускати сорти лише, щоб їх дарувати друзям – все рівно, що народити багато дітей і віддати їх у притулок, бо вони не потрібні. Мало хто з друзів оцінить достойно подарунок – не той у нас менталітет, повірте. Скоріше за все, квітка піде із саду в сад як звичайний «півник підзаборний» і ніхто і не згадає, що це творіння чийось рук, плід важкої праці. Ви цього хочете? Поважайте в собі великого Творця краси!

Важливим питанням, що ним вирішила опікуватися Спілка, є випуск електронного Реєстру всіх сортів ірисів, що вирощуються в Україні. З існуванням такого Реєстру кожен зміг би отримати інформацію про той чи інший сорт ірису. Роботи дуже багато, кожен член УСІ має надати свої каталоги для внесення в Реєстр. На жаль, зараз це роблять одиниці і робота майже припинена. Ми сподіваємось, що згодом кількість небайдужих зросте, і кожен член Спілки буде вболівати за її роботу, бо всі ми об'єднані спільним інтересом, який носить коротку, але таку красиву назву – ірис. І кожен зробить свій добрий внесок у цю справу. Хоча уже на сайті УСІ можна бачити електронну базу офіційно зареєстрованих українських сортів, що є теж дуже корисним для ірисівників, що цікавляться українським ірисом. Початок покладено, рухаймося далі.

Важливою віхою роботи Спілки стало оновлення сайту УСІ, де можна прочитати всі новини, познайомитися з сортами вітчизняної та побачити новинки зарубіжної селекції, які з'являються в Україні, а також прочитати статті, що стосуються культури ірису.

Ми розуміємо, що наші завдання в ірисівництві окрім нас ніхто не виконає. Тут важлива позиція кожного члена Спілки. Якщо хтось з якихось причин не завжди може зробити щось корисне для Спілки – не біда. Головне, щоб він схвалював і підтримував діяльність Спілки. Той, хто ясно уявляє, куди прийшов і готовий допомагати в конструктивній роботі не словом, а ділом - саме такі люди і будуть рухати вперед справу

УСІ. Спілка має зосередитися в першу чергу на конструктивній роботі. Я вірю у злагоджену та щирю співпрацю членів Спілки, адже в УСІ зібралися невтомні трудівники, інтелігентні, доброзичливі і просто красиві душею люди, бо тільки такі люди можуть закохатися до нестями в красу, тільки в їх душі квітне ірисовий рай. Оглядаючись назад, можу з впевненістю сказати, що своє завдання на першому етапі правління УСІ успішно виконало. Шлях прокладено, попереду багато роботи, тому треба впевнено йти вперед, не відступаючи ні на крок від статутних завдань і напрямів нашої роботи. І це має робити нове правління на чолі з новим головою. Об'єднавши наші зусилля, координуючи наші дії ми зробимо нашу Спілку справді успішною. Разом все вдається легко! Гарного всім сезону - миру, добра і злагоди!

З повагою, ваша Алла Черногуз, координатор УСІ.

РЕЄСТРАЦІЯ В AIS У 2016 РОЦІ, СОРТІВ СТВОРЕНИХ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

У минулому, 2016 році, 7 авторами – членами УСІ (Української Спілки Ірису) було зареєстровано **46** культиварів ірисів в AIS (Американській Спілці Ірису), яка є офіційним міжнародним реєстратором сортів ірисів. Вони належать до наступних класів:

ТВ – 33 культивари **SDB – 13** культиварів.

У наведеному переліку подається наступна інформація: назва, прізвище оригінатора, клас, номер сіянця (якщо наявний), походження культивуру.

АВТОГРАФ НА ЗЕМЛІ / AVTOHRAF NA ZEMLI (А. Черногуз), ТВ, сіянець 09129-1:(EX ANIMO STAS sib x KNYAZHYI GALYCH sib)

АСТРОНОМ / ASTRONOM (А. Трошкін), SDB, сіянець K1089-2: (DEVOTED x FIGARO)

БАРОЧНОЕ ЗОЛОТО / BAROCHNOE ZOLOTO (А. Трошкін), SDB, сіянець K0717: (WITH CASTANETS x unknown)

БОЖЕДАР / BOZHEDAR (Г. Мамченко), ТВ, сіянець 3-1-14: (BARVA x KOVZAR)

ГВЕНОК ДУНАЯ / VENOK DUNAYA (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 09 - 1 / 13: (CHINESE NEW YEAR x TOUCH OF MAHOGANY)

ВОЛШЕБНИК ЗЕМНОМОР'Я / VOLSHEBNIK ZEMNOMORIA (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ12351-3: (EXCUSE ME DARLING x SHARED SECRETS)

УСАРСКАЯ ДОБЛЕСТЬ / GUSARSKAIA DOBLEST (А. Трошкін), SDB, сіянець К12152-5: (KAVALER x CAT'S EYE)

ДЕРЕНІВСЬКА КУПІЛЬ / DERENIVSKA KUPIL (А. Черногуз), ТВ, сіянець 12Т24-5: (ANNOUNCEMENT x TANGO ZHURAVLIV)

ДІД ПАНАС / DID PANAS (І. Лукава), SDB, сіянець 12-27: (GIMMICK x unknown)

ЗОЛОТОЙ П'ЄДЕСТАЛ / ZOLOTI PIEDESTAL (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10106-4: (CHARIVNA NICH x DINNER TALK)

ЗОРЕСЛАВА / ZORESLAVA (І. Лукава), SDB, сіянець 12-38: (CAT'S EYE x unknown)

КАЗКОВЕ КОРОЛІВСТВО / KAZKOVE KOROLIVSTVO (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ12233-4: (ACT OF KINDNESS x HOLD MY HAND)

КЛІРІК / KLIRIK (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 02-2/13: (MATT MCNAMES x ARISTOCRACY)

КОЛДОВСКОЄ ОЗЕРО / KOLDOVSKOE OZERO (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 07-2/09: (HEATHER BLUSH x PAUL BLACK)

ЛАДУШКА / LADUSHKA (А. Трошкін), SDB, сіянець К0713: (LITTLE BEV x JAZZAMATAZZ)

ЛАСКОВОЄ УТРО / LASKOVUE UTRO (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ12372-2: (DRIFTING BUBBLES x DARK DRAMA)

ЛУЧИСТЫЙ ПОЛДЕНЬ / LUCHISTYI POLDEN (А. Трошкін), SDB, сіянець К09178-1: (WIDE OPEN x BOAST)

МЕРЦІШОР / MARCISHOR (А. Черногуз), ТВ, сіянець 08156-32: (TYGROLOV x MOROCCAN MAGIC)

МАЕСТРО МУЗИКАНТ / MAESTRO MUZYKANT (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10106-4: (TERRACOTTA BAY x DINNER TALK)

МОДЕЛЬНОЄ АГЕНСТВО / MODELNOE AGENSTVO (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ1089-1: (PUFF THE MAGIC x GLAMOUR PANTS)

НАЧАЛО ВРЕМЬОН / NACHALO VREMEN (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ1186-7: (ENNOBLE x LOVE ACTUALLY)

НОЧНОЙ ТУМАН / NOCHNOI TUMAN (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 03-3/10: (HELEN DOWN x FASHION STATEMENT)

ОГНІВО / OGNIVO (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 09-3/13: (CHINESE NEW YEAR x TOUCH OF MAHOGANY)

ОГОНЬОК МЄЧТИ / OGONEK MECHTY (А. Трошкін), SDB, сіянець К11129-2:(K0972-1 (FINE IDEA x CATS EYE) x K09157-2 (DEVOTED X PAUSE))

ОЛИВКОВАЯ ПРІНЦЕССА / OLIVKOVAIA PRINTSESSA (А. Трошкін), ТВ, сіянець ТВ1049-1: (WINTRY SKY x LOVE ACTUALLY)

ОТАМАН / OTAMAN (Г. Мамченко), ТВ, сіянець 2-70-14: (ENJOY THE PARTY x IDOL)

РАЗГОВОР СО СЧАСТЬЕМ / RAZGOVOR SO SCHASTIEM (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB1264-1: (LOUISA'S SONG x SHARED SECRETS)

РОМАНТИЧЕСКАЯ ФАНТАЗИЯ / ROMANTICHESKAIA FANTAZIA

(А. Трошкін), ТВ, сіянець TB1117-21: (CHARIVNA NICH x LOVE ACTUALLY)

САХАРНИЙ ДВОРЕЦ / SAKHARNY IDVORETS (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB12341-1-6: (VIENNA WALTZ x HOLD MY HAND)

СИНЬООЧКА / SYNIOOCHKA (Р. Лукавий), SDB, сіянець12-33: (RINGER x unknown)

СКІФСКОЄ ЦАРСТВО / SKIFSKOE TSARSTVO (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB12226-7: (SNAPSHOT x JUST CRAZY)

ТЕЦІС / TETSYS (А. Черногуз), SPU, сіянець 11178-1: (MOLFAR sib x UPON A HARP)

УГОЛЬОК / UGOLIOK (А. Трошкін), SDB, сіянець K1193-2: (PUMPIN IRON x VECHERNII ILLIUZION)

ХОРЕОГРАФ / KHOREOGRAF (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 01-10/12: (SIXTINEC x LIP SERVICE)

ЦИРКОВАЯ РЕПРИЗА / TSYRKOVAIA REPRIZA (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB10182-1 : (TERRACOTTA BAY x FULL OF MAGIC)

ШЕПІТ ВІТРУ / SHEPIT VITRU (А. Черногуз), ТВ, сіянець 0960: (ZOLOTA PECTORAL sib x TEMPLE SPIRIT)

ЕКВАТОРІАЛЬНА ЕКЗОТИКА / EKVATORIALNAIA EKZOTIKA (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB12244-6: (AMBER ESSENCE x TERRACOTTA BAY)

ЕКЛЕР / EKLER (М. Коноваленко), ТВ, сіянець 09-2/13: (CHINESE NEW YEAR x TOUCH OF MAHOGANY)

ЮВЕЛІРНОЄ ИСКУССТВО / YUVELIRNOE ISKUSSTVO (А. Трошкін), ТВ, сіянець TB10188-1: (LOVE ACTUALLY x DECADENCE)

ЮНИЙ ПРИНЦ / YUNYI PRINTS (М. Коноваленко), ТВ, сіянець07-5/09: (HEATHER BLUSH x PAUL BLACK)

ЮСТИНА / YUSTYNA (М. Лукавий), SDB, сіянець 13-31: (CAT'S EYE x unknown)

COSMIC LULLABY (А. Черногуз), ТВ, сіянець 1089-1: (MAN ABOUT TOWN x KALAKHARI sib)

TINY ORIGAMI (А. Черногуз), SDB, сіянець 1025-1: (RACY x PUSSYCAT PINK)

INTERSTELLAR TRAVEL (А. Черногуз), ТВ, сіянець 0798-17: (PERSHA LASTIVKA sib x CORPS DE BALLET)

NINA USOVA (А. Черногуз), ТВ, сіянець 1084-2: (RETURN TO CAMELOT x CUPID'S WISH)

ODOROKI (І. Лукава), SDB, сіянець 12-29: (GIMMICK x unknown)

Підготовлено фахівцем

НДЧ Уманського НУС

Косменюк В.І.

VII ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2016

ПОПУЛЯРНІСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Карликові борідкові іриси (SDB та MDB)

Мета Симпозиуму – визначити найпопулярніші серед членів УСІ у 2016 році сорти Карликових борідкових ірисів (які належать до класів SDB та MDB).

У голосуванні брали участь 15 членів УСІ. Голоси розподілились наступним чином:

Місце		Кількість голосів у 2015 році	Назва сорту	Автор та рік Інтродукції
2016	2015			
1	2	3	4	5
1	10	9	BRIGHT (БРАЙТ)	BLACK'06
1	1	9	LEOPARD PRINT (ЛІОПЕД ПРИНТ)	JOHNSON'06
3	5	7	БАСТІНДА *	ПРАВДИВИЙ'11
4	10	6	ВОГНІ ЯТИ*	ХОРОШ'10
4	10	6	ШЕСТИПЛЕЧИК*	ПРАВДИВИЙ'11
4	1	6	PUDDY TAT (ПАДДИ ТЕТ)	BLACK'02
4	20	6	SCREAM (СКРИМ)	JOHNSON'06
8	-	5	БАБУСИНА КАЗКА*	ЧЕРНОГУЗ'12
8	5	5	ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ*	ХОРОШ'10
8	10	5	КОРАЛИК*	ПРАВДИВИЙ'11
8	5	5	ЛІСОВИЧОК *	ЧЕРНОГУЗ'10
8	1	5	ABSOLUTE JOY (ЕБСЕЛЮТ ДЖОЙ)	AITKEN'06
8	5	5	EASTER (ІСТЕ)	KERPEL'96
8	10	5	EL TORITO (ЕЛЬ ТОУРИТО)	JONES'97
8	70	5	EYE OF THE TIGER (АЙ ОФ ЗЕ ТАЙГЕ)	BLACK'08
8	20	5	GLINT (ГЛІНТ)	BLYTH'01
8	20	5	HUSTLE (ХАСТА)	BLYTH'96
8	20	5	MAGNETIC STORM (МЕГНЕТІК СТОМ)	WOOD'06
8	20	5	PAUSE (ПОУС)	BLYTH'01
8	1	5	POSING (ПОУЗИНГ)	BLYTH'04
8	10	5	RINGER (РІНДЖЕ)	KERPEL'97
22	20	4	РУЛАДА*	ПРАВДИВИЙ'09
22	20	4	BALLET LESSON (БЕЛЛЕТ ЛЕСН)	NISWONGER'93
22	20	4	COCOA PINK (КОУКО ПІНК)	NISWONGER'97
22	70	4	FOLK ART (ФОК АТ)	BLACK'03
22	20	4	MUSIC (МЬЮЗІК)	KERPEL'99
22	41	4	PUMPIN IRON (ПАМПІН АЙЕН)	BLACK'90
22	41	4	PUSSYCAT PINK (ПУССІКЕТ ПІНК)	BLACK'06
29	20	3	ДАРУНОК*	ПРАВДИВИЙ'09
29	20	3	ЗОРЯНА*	ЧЕРНОГУЗ'09

VII ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2016

ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Карликові борідкові іриси (SDB та MDB)

1	2	3	4	5
29	5	3	КАЗКОВИЙ ЕЛЬФ*	ЧЕРНОГУЗ'11
29	-	3	КАПРИЗ*	ПРАВДИВИЙ'09
29	20	3	КРАЇНА МАНДАРИНОК*	ХОРОШ'11
29	-	3	РІЗДВЯНА ЗІРНИЧКА*	ЧЕРНОГУЗ'12
29	41	3	ТРОПІЧНИЙ МЕТЕЛИК *	С.ЯКОВЧУК'11
29	70	3	BIG BLUE ICE (БІГ БЛУ АЙС)	BLACK'04
29	70	3	CLASH (КЛЕШ)	BLACK'03
29	41	3	IRREPRESSIBLE (ІРІПРЕСБЛ)	BLACK'06
29	20	3	NEUTRON (НЬЮТРОН)	JOHNSON'01
29	70	3	SHINDIG (ШИНДІГ)	BLYTH'99

* - СОРТИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Усього в бюлетені було відмічено 100 сортів Карликових борідкових ірисів, вибуло із переліку (не відмічено жодного разу) 18 сортів. Натомість додано 16 сортів.

За результатами Симпозіуму були визначені найуспішніші селекціонери, сорти яких є найпопулярнішими серед ірисівників України. Усього у верхній частині таблиці відзначались сорти шістнадцяти селекціонерів. Голоси між ними розподілились наступним чином:

Місце		Селекціонер, країна	Кількість голосів		Кількість сортів у голосуванні	
2016	2015		2016	2015	2016	2015
1	1	Paul Black, USA	72	55	29	32
2	2	Борис Правдивий, Україна	38	29	11	9
3	2	Barry Blyth, Australia	36	29	13	11
4	4	Алла Черногуз, Україна	28	20	11	6
5	6	Tom Johnson, USA	24	16	7	5
6	4	Keith Keppel, USA	16	20	5	7
6	8	Ігор Хорош, Україна	16	14	4	4
8	6	Світлана Яковчук, Україна	10	16	6	5
9	9	Dave Niswonger, USA	8	10	3	4
9	10	Bennett Jones, USA	8	8	3	3
11	10	Terry Aitken, USA	5	8	1	2
11	-	Vernon Wood, USA	5	-	1	-
13	-	Marky Smith, USA	2	-	2	-
13	-	Anthony and Dorothy Willott, USA	2	-	1	-
15	-	Joseph Gatty, USA	1	-	1	-
15	-	Allan Enslinger, USA	1	-	1	-

VII ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2016

ПОПУЛЯРНІСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Високі борідкові іриси (ТВ)

Мета Симпозиуму – визначити найпопулярніші серед членів УСІ у 2016 році сорти Високих борідкових ірисів (які належать до класу ТВ).

У голосуванні брали участь 19 членів УСІ. Голоси розподілились наступним чином:

Місце		Кількість голосів у 2016 році	Назва сорту	Автор та рік інтродукції
2016	2015			
1	2	3	4	5
1	14	10	DRAMA QUEEN (ДРАМЕ КВІН)	KEPPEL '03
1	1	10	TORONTO (ТОРОНТО)	JOHNSON'11
3	2	9	GLAMAZON (ГЛЕМЕЙЗН)	BLYTH '07\08
4	6	8	ROMANTIC GENTLEMAN (РОУМЕНТИК ДЖЕНТЛМЕН)	BLYTH '02
5	-	7	МІЙ ОБЕРІГ*	ЧЕРНОГУЗ'12
5	6	7	ТАНГО ЖУРАВАІВ *	ЧЕРНОГУЗ'12
5	5	7	DINNER TALK (ДІННЕ ТОК)	BLYTH '05\06
5	58	7	FASHION DIVA (ФЕШН ДІВА)	JOHNSON'09
5	14	7	FULL OF MAGIC (ФУЛ ОФ МЕЙДЖІК)	BLYTH '06\07
5	31	7	MAGICAL (МЕЙДЖІКЕЛ)	GHIO '08
5	58	7	UP IN FLAMES (АП ІН ФЛЕЙМС)	JOHNSON'10
12	2	6	GYPSY LORD (ДЖІПСІ ЛОРД)	KEPPEL'06
12	31	6	INSANIAC (ІНСЕЙНЬЕК)	JOHNSON'12
12	-	6	PHOTOGENIC (ФОТОДЖЕНІК)	GHIO'06
12	6	6	THAT'S ALL FOLKS (ЗЕТС ОЛ ФОКС)	MARIOTT'05
16	-	5	КОБЗАР*	МАМЧЕНКО'13
16	58	5	ОДНА КАЛИНА*	ХОРОШ'05
16	14	5	AIR OF MYSTERY (АІР ОФ МІСТЕРІ)	BLYTH '07\08
16	58	5	AMBER ESSENCE (АМБЕ ЕССЕНС)	BLYTH '07\08
16	58	5	BIG SQUEEZE (БІГ СКУІЗ)	BLACK'99
16	6	5	DUSKY CHALLENGER (ДАСКІ ЧЕЛЕНДЖЕ)	SCHREINER'86
16	31	5	HONEY DRIPPER (ХАНІ ДРІППЕ)	BLYTH'09
16	31	5	KALIGAZAM (КЕЙЛАЙДЖЕЗЕМ)	GROSVENOR'02
16	14	5	QUEEN OF ANGELS (КВІН ОФ ЕЙНДЖЕЛС)	SCHREINER '95
16	31	5	RARE THAN RUBIES (РЕА ЗЕН РАБІЕС)	BLYTH '07\08
16	6	5	ROYAL HARLEQUIN (РОЕЛ ХЕЛЕКВІН)	BLYTH '09\10
16	31	5	THUNDERMAKER (САНДЕМЕЙКЕ)	BLYTH '02\03
28	-	4	КРИЛА ТИТАНА*	МАМЧЕНКО'14
28	22	4	AMARILLO FRILLS (ЕМЕРІЛЛО ФРІЛЛЗ)	HAGER '02
28	14	4	ARTHOUSE (АТХАУС)	BLYTH '08\09
28	22	4	BEFORE THE STORM (БІФО ЗЕ СТОМ)	INNERST'89
28	-	4	COFFE TRADER (КОФІ ТРЕЙДЕ)	BLYTH'06\07
28	-	4	CROSS MY HEART (КРОС МАЙ ХЕАТ)	BLYTH'12
28	58	4	DESIGNER LABEL (ДЕЗАЙНЕ ЛЕЙБЛ)	GHIO'03
28	22	4	ELECTRIC CANDY (ЕЛЕКТРІК КЕНДІ)	BLYTH'10,
28	31	4	FRENCH RIVIERA (ФРЕНЧ РІВЬЕРА)	JOHNSON'09
28	31	4	GLAMOUR PANTS (ГЛЕМЕ ПЕНТС)	BLYTH '06\07
28	58	4	KITTY KAY (KITTI КЕЙ)	KEPPEL'02
28	58	4	MACHISMO (МЕЧІСМО)	BLYTH'03-04

VII ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2016

ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Високі борідкові іриси (ТВ)

1	2	3	4	5
28	-	4	MERRY AMIGO (МЕРІ АМІГО)	BLYTH'09\10
28	31	4	MONTMANTRE (МОНМАНТР)	KEPPEL '08
28	31	4	PATCHWORK PUZZLE (ПЕТЧВОК ПАЗЛ)	JOHNSON'11
28	58	4	PRAGUE (ПРАГ)	JOHNSON '05
28	14	4	RIPPLING RIVER (РІПЛІНГ РІВЕ)	SCHREINER '95
28	31	4	SNAPSHOT (ШЕПШОТ)	JOHNSON'08
28	31	4	SOFIA (СОУФАЙЯ)	BLYTH '02\03
28	-	4	SORDID LIVES (СОУДІД ЛИВС)	JOHNSON'09
28	58	4	SPECTACLE (СПЕКТЕЙКА)	GHIO'11
28	58	4	TERRACOTTA BAY (ТЕРЕКОУТЕ БЕЙ)	BLYTH '05\06
28	22	4	WORLD PREMIER (УОРЛД ПРЕМЬЕР)	SCHREINER '98
51	58	3	БАРБАРА БРИЛЬСКА*	ХОРОШ'09
51	-	3	ДВІ ЗІРКИ*	ЧЕРНОГУЗ'12
51	113	3	МИРОСЛАВА*	ХОРОШ'01
51	-	3	СЕСТРА ЛИБІДЬ*	ЧЕРНОГУЗ'13
51	58	3	СОНЕТ ШЕКСПІРА*	ХОРОШ'04
51	22	3	СТАРІЙ ДЗВОНАР *	ХОРОШ '07
51	-	3	ADORANOVA (ЕДОРЕНОВА)	BLYTH'
51	58	3	ALL ABOUT SPRING (ОЛ ЕБАУТ СПРІНГ)	KERR'06
51	-	3	ASTROBUBBLES (АСТРОБАБЛС)	BLYTH'05
51	58	3	BEVERLY SILLS (БЕВЕРЛІ СІЛС)	HAGER'79
51	58	3	BUBBLE BUBBLE (БАБЛ БАБЛ)	GHIO'05
51	-	3	CANDY COLOURS (КЕНДІ КАЛЕС)	BLYTH '09\10
51	31	3	CAPTAIN THUNDERBOLT (КЕПТАЙН САНДЕБОЛТ)	BLYTH '11\12
51	58	3	CARNIVAL OF COLOR (КАНІВЕЛ ОФ КАЛЕ)	BLACK'09
51	-	3	CATWALK (КЕТВОЛК)	BLYTH '11
51	-	3	DIALECT (ДАЙЛЕКТ)	JOHNSON'08
51	-	3	DISCOVERED TREASURE (ДІСКАВЕД ТРЕЙЖЕ)	JOHNSON'05
51	14	3	ENJOY THE PARTY (ІНДЖОЙ ЗЕ ПАТИ)	BLYTH '99\00
51	31	3	EXPOSE (ЕКСПОУЗ)	GHIO '04
51	-	3	GIRL GONE WILD (ГЬОЛ ГОУН УІЛД)	JOHNSON'13
51	31	3	GOLDEN PANTHER (ГОЛДЕН ПЕНСЕ)	TASKO'00
51	31	3	HIGH MASTER (ХАЙ МАСТЕ)	BLYTH '00\01
51	6	3	HOLD MY HAND (ХОЛД МАЙ ХЕНД)	BLYTH '03\04
51	58	3	I'M YOUR LADY (АЙМ ІО ЛЕЙДІ)	BLYTH'99\00
51	6	3	INDULGENCE (ІНДАЛЬДЖЕНС)	BLYTH '04\05
51	-	3	JUST WITCHERY (ДЖАСТ УІТЧЕРІ)	BLYTH'11
51	58	3	OBSESSED (ОБСЕСА)	BLYTH'11
51	58	3	PRETTY WITCH (ПРЕТІ УІЧ)	BLYTH'07\08
51	113	3	RAINBOW HIGH (РЕЙНБОУ ХАЙ)	KEPPEL '09
51	-	3	RECKLES ABANDON (РЕКАС ЕБЕНДОН)	KEPPEL '10
51	58	3	SOCIAL GRACES (СОУШЕЛ ГРЕЙСІС)	KEPPEL '00
51	113	3	SUPREME SULTAN (СЬЮПРІМ САЛТАН)	SCHREINER'88
51	31	3	TEAM PLAYER (ТІМ ПЛЕЕР)	JOHNSON'12
51	14	3	VIENNA WALTZ (ВЬЕННА УОЛС)	KEPPEL '00
51	113	3	WHO'S YOUR DADDY (ХУЗ ЙО ДЕДДІ)	BLYTH'00\01

* - СОРТИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

VII ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2016 ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Високі борідкові іриси (ТВ)

Усього в бюлетені було відмічено **189** сортів Високих борідкових ірисів, вибуло із переліку (не відмічено жодного разу) **27** сортів. Натомість додано **28** сортів.

Згідно з результатами щорічних голосувань членів УСІ наводимо дані про загальну кількість проголосованих сортів у різні роки:

Садова група	Кількість сортів в різні роки опитування				
	2012	2013	2014	2015	2016
SDB	128	110	126	101	100
TB	248	200	220	218	189

За результатами Симпозіуму були визначені найуспішніші селекціонери, сорти яких є найпопулярнішими серед ірисівників України. Усього у таблиці відзначались сорти двадцяти п'яти селекціонерів. Голоси між ними розподілились наступним чином:

Місце		Селекціонер, країна	Кількість голосів		Кількість сортів у голосуванні	
2016	2015		2016	2015	2016	2015
1	1	Barry Blyth, Australia	170	135	54	43
2	4	Thomas Johnson, USA	67	35	17	11
3	3	Keith Keppel, USA	46	42	17	15
4	2	SCHREINER, USA	44	46	19	20
5	5	Joe Ghio, USA	41	29	18	18
6	7	Алла Черногуз, Україна	35	23	15	8
7	6	Гор Хорош, Україна	24	24	10	10
8	9	Paul Black, USA	13	8	5	6
9	-	Геннадій Мамченко, Україна	12	-	4	-
10	8	Ben Hager, USA	10	11	5	5
11	9	Bill Mariott, USA	9	8	3	3
12	11	Graeme Grosvenor, Australia	6	6	2	3
12	11	Sterling Innerst, USA	6	6	2	2
14	13	Fred Kerr, USA	4	5	2	3
14	14	Richard Ernst, USA	4	4	2	3
16	-	Richard Tasco, USA	3	-	1	-
17	-	Marky Smith, USA	2	-	1	-
17	-	Tom Magee, USA	2	-	1	-
17	-	Tom Burseen, USA	2	-	1	-
17	-	Roger Duncan, USA	2	-	1	-
17	-	George Shoop, USA	2	-	1	-
22	14	Jim McWhirter, USA	1	4	1	2
22	-	Leonard & Kathie Jedlicka, USA	1	-	1	-
22	-	Brad Kasperek, USA	1	-	1	-
22	14	Андрій Трошкін, Україна	1	-	1	-

За результатами Симпозіумів ряд сортів незмінно три і більше років поспіль входять в першу трійку кращих. Ці сорти в подальшому виключаються зі списку сортів для щорічних Симпозіумів. Вони вносяться в започаткований Спілкою **ПОЧЕСНИЙ СПИСОК** сортів-лідерів в Україні, які є беззаперечними шедеврами світової селекції:

Почесний список сортів-лідерів в Україні

ВЕТЕР ПУСТИНИ (МІРОШНІЧЕНКО*93), ТВ– володар медалі НІНИ МІРОШНІЧЕНКО
ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (ХОРОШ*05), ТВ
CAT'S EYE \ KETS АЙ (BLACK*02), SDB
SORATONIC \ КОПАТОНІК (BLYTH*94), ТВ
DECADENCE \ ДЕКАДЕНС (BLYTH*05), ТВ
DEVOTED \ ДЕВОУТИД (BLACK*05), SDB
JAZZAMATAZZ \ ДЖЕЗЗЕЙМЕЙТЕЗЗ (Н. BLYTH*86), SDB
SEA POWER \ СІ ПАУЕР (KEPPEL*99), ТВ
WEBMASTER \ УЕВМАСТЕР (KEPPEL*97), SDB

Почесні нагороди УСІ

Відповідно до «Положення про почесні нагороди УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСІВ» наводимо список сортів ірисів української селекції лауреатів нагород УСІ:

Диплом «РЕКОМЕНДАЦІЯ СПІЛКИ» (РС):

<u>РС 2012 р.</u> ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (ТВ) (Ігор Хорош)	СТАРИЙ ДЗВОНАР (ТВ) (Ігор Хорош)
<u>РС 2013 р.</u> ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ (SDB) (Ігор Хорош)	<u>РС 2015 р.</u> БАСТІНДА (SDB) (Борис Правдивий)
<u>РС 2014 р.</u> ВОРОЖБА (SDB) (Світлана Яковчук)	ВОГНІ ЯЛТИ (SDB) (Ігор Хорош)
БАРБАРА БРИЛЬСКА (ТВ) (Ігор Хорош)	КОРАЛИК (SDB) (Борис Правдивий)
ГУЦУЛКА КСЕНЯ (ТВ) (Алла Черногуз)	ТАНГО ЖУРАВЛІВ (ТВ) (Алла Черногуз)
КРИЛАТИЙ МАРАБУ (ТВ) (Світлана Яковчук)	<u>РС 2016 р.</u> ДАРУНОК (SDB) (Борис Правдивий)
ОДНА КАЛИНА (ТВ) (Ігор Хорош)	ЛІСОВИЧОК (SDB) (Алла Черногуз)
	ШЕСТИПЛЕЧИК (SDB) (Борис Правдивий)

Диплом «ВИЩА РЕКОМЕНДАЦІЯ» (ВР):

<u>ВР 2014 р.</u> ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (ТВ) (Ігор Хорош)	<u>ВР 2015 р.</u> ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ (SDB) (Ігор Хорош)	<u>ВР 2016 р.</u> СТАРИЙ ДЗВОНАР (ТВ) (Ігор Хорош)
--	--	---

Найвища нагорода УСІ «Медаль НІНИ МІРОШНІЧЕНКО» (№2)(2016 р.)

ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (оригінатор Ігор Хорош, 2005 рік)

СИМПОЗИУМ AIS (AMERICAN IRIS SOCIETY) ІЗ ПОПУЛЯРНІСТІ СОРТІВ ВИСОКИХ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ У 2016 РОЦІ

До вашої уваги результати опитування популярності сортів
ТВ ірисів серед членів AIS (верхня частина таблиці):

Місце		Назва сорту	Кількість голосів	Селекціонер	Рік інтродукції
2016	2015				
1	1	DUSKY CHALLENGER	162	Schreiner	1986
2	8	THAT'S ALL FOLKS	121	Maryott, B.	2005
3	4	GYPSY LORD	119	Keppel, K.	2006
4	3	QUEEN'S CIRCLE	118	Kerr, F.	2000
5	10	CELEBRATION SONG	110	Schreiner	1993
6	7	FLORENTINE SILK	109	Keppel, K.	2005
7	2	JESSE'S SONG	108	Williamson, B.	1983
8	19	DRAMA QUEEN	102	Keppel, K.	2003
9	6	STAIRWAY TO HEAVEN	96	Lauer, L.	1993
10	9	CONJURATION	95	Byers, M.	1989
11	11	THORNBIRD	93	Byers, M.	1989
12	25	ABSOLUTE TREASURE	87	Tasco, R.	2006
13	15	SEA POWER	85	Keppel, K.	1999
14	5	DAUGHTER OF STARS	82	Spoon, D.	2001
14	47	SHARP DRESSED MAN	82	Johnson, T.	2010
16	28	HAPPENSTANCE	79	Keppel, K.	2000
17	14	SILVERADO	76	Schreiner	1987
18	17	IMMORTALITY	75	Zurbrigg, L.	1982
19	12	BEVERLY SILLS	73	Hager, B.	1979
19	41	BLACK IS BLACK	73	Schreiner	2010
19	21	MESMERIZER	73	Byers, M.	1991
22	27	GOLDEN PANTHER	70	Tasco, R.	2000
23	31	SKATING PARTY	68	Gaulter, L.	1983
24	12	STEPPING OUT	67	Schreiner	1964
25	62	POEM OF ECSTASY	65	Hager, B.	1997
26	28	BEFORE THE STORM	64	Innerst, S.	1989
27	42	CRACKLING CALDERA	63	Aitken, T.	2003
27	47	WINTRY SKY	63	Keppel, K.	2002
29	16	LADY FRIEND	61	Ghio, J.	1981
29	17	PAUL BLACK	61	Johnson, T.	2003
31	56	DEVONSHIRE CREAM	57	Sutton, G.	2000
31	23	SPLASHACATA	57	Tasco, R.	1998
33	28	VANITY	56	Hager, B.	1975
34	87	INSANIAC	55	Johnson, T.	2012
34	72	JURASSIC PARK	55	Lauer, L.	1995
36	93	ADRIATIC WAVES	53	Keppel, K.	2009
36	37	CHAMPAGNE ELEGANCE	53	Niswonger, D.	1987
38	33	EDITH WOLFORD	51	Hager, B.	1986
38	23	TITAN'S GLORY	51	Schreiner	1981

НАГОРОДИ АМЕРИКАНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ (AIS) 2016 РОКУ

Публікуємо список минулорічних сортів-переможців нагород AIS та найближчих їх переслідувачів:

THE DYKES MEDAL

74* SWANS IN FLIGHT - SIB iris - (Robert Hollingworth**)

Переслідувачі:

- 37 ABSOLUTE TREASURE - TB iris - (Richard Tasco)
- 33 MONTMARTRE - TB iris - (Keith Keppel)
- 23 SNAPSHOT - TB iris - (Thomas Johnson)
- 22 INK PATTERNS - TB iris - (Thomas Johnson)
- 21 ELIZABETHAN AGE - TB iris - (Lowell Baumunk)
- 21 MAGICAL - TB iris - (Joseph Ghio)

THE JOHN C. WISTER MEDAL, TB IRISES

62 SHARP DRESSED MAN (Thomas Johnson)

40 HAUNTED HEART (Keith Keppel)

37 TUSCAN SUMMER (Keith Keppel)

Переслідувачі:

- 36 BLACK IS BLACK (Schreiner)
- 34 NOTTA LEMON (Tom Burseen)
- 32 DRACULA'S KISS (Schreiner)
- 32 TOBACCO CHEW (Tom Burseen)
- 28 BEAUTY BECOMES HER (Paul Black)
- 28 RECKLESS ABANDON (Keith Keppel)
- 28 SPICE TRADER (John Painter)

THE KNOWLTON MEDAL, BB IRISES

58 MEERKAT MANOR (Brad Kasperek)

Переслідувачі:

- 35 BALLERINA PINK (Paul Black)
- 34 BONJOUR (Lowell Baumunk)
- 30 DEVIL'S WALTZ (Lynn Markham)

THE HANS AND JACOB SASS MEDAL, IB IRISES

90 STAR IN THE NIGHT (Paul Black)

Переслідувачі:

- 66 RED HOT CHILI (Michael Sutton)
- 56 CAT IN THE HAT (Paul Black)
- 37 CALLIGRAPHER (Marky Smith)

THE WILLIAMSON-WHITE MEDAL, MTB IRISES

84 SART'S DANCE (Ginny Spoon)

Переслідувачі:

- 54 TIC TAC TOE (Thomas Johnson)
- 53 MAUI MANGO (J. T. Aitken)
- 43 RAZZLEBERRY DRESSING (Stephanie Markham)

THE COOK-DOUGLAS MEDAL, SDB IRISES

34 OPEN YOUR EYES (Paul Black)

Переслідувачі:

- 26 BRIGHT BLUE EYES (Michael Sutton)
- 26 EXTRATERRESTRIAL (Marky Smith)
- 21 GIGGLES AND GRINS (Carol Coleman)

THE CAPARNE-WELCH MEDAL, MDB IRISES

39 GECKO ECHO (Brad Kasperek)

Переслідувачі:

- 31 BE BRIEF (Paul Black)
- 29 CUTE AS A BUTTON (Paul Black)
- 26 STRIPLING (Marky Smith)

THE CLARENCE G. WHITE MEDAL, AR & AB IRISES

35 XERXES (Lowell Baumunk)

Переслідувачі:

- 31 SAND DANCER (Richard Tasco)
- 15 EXOTIC TREASURE (Richard Tasco)
- 15 JELLY ROLL JAM (Caroline Chacon)

THE WILLIAM MOHR MEDAL, AB IRISES

62 BRASH AND BOLD (Paul Black)

Переслідувачі:

- 50 EYE TO EYE (Keith Keppel)
- 24 CHAIN REACTION (Richard Tasco)

THE FOUNDERS OF SIGNA MEDAL, SPEC IRISES

23 DICK REDFIELD (Dick Redfield by Marty Schafer/Jan Sacks)

Переслідувачі:

- 21 RUTH WILDER (Walter Hoover by Randell Bowen)
- 21 TOURIST (Marty Schafer/Jan Sacks)

THE RANDOLPH PERRY MEDAL, SPEC-X IRISES

42 WHO'S ON FIRST (Robert Hollingworth)

Переслідувачі:

- 32 OKAGAMI (Hiroshi Shimizu by Carol Warner)
- 28 PLUM DUCK (Brad Kasperek)
- 26 CURRIER McEWEN (Tony Huber)

THE SYDNEY B. MITCHELL MEDAL, CA IRISES

9 PERIWINKLE PERSIAN (Deborah Cole)

Переслідувачі:

- 6 AREA CODE (Joseph Ghio)
- 5 BUBBLE WRAP (Joseph Ghio)
- 5 FOGGY DAYS (Joseph Ghio)
- 5 MULTIPLICITY (Joseph Ghio)

THE MARY SWORDS DEBAILLON MEDAL, LA IRISES

20 BLUE MOUNTAIN MIST (Bernard Pryor)

Переслідувачі:

- 19 CAJUN SERENADE (Hooker Nichols)
- 19 ROCHESTER LILACS (Heather Pryor)
- 18 ZYDECO (Patrick O'Connor)

THE MORGAN-WOOD MEDAL, SIB IRISES

80 GINGER TWIST (Marty Schafer/Jan Sacks)

Переслідувачі:

- 36 BERRIES AND CREAM (Marty Schafer/Jan Sacks)
- 36 MISS APPLE (Marty Schafer/Jan Sacks)
- 36 SUGAR RUSH (Marty Schafer/Jan Sacks)

THE ERIC NIES MEDAL, SPU IRISES

31 CASTOR RIVER (O. D. Niswonger)

Переслідувачі:

- 30 SAINT PATRICK'S GOLD (Anna & David Cadd)
- 22 LEMON CHIFFON PIE (Anna & David Cadd)
- 20 HONEY MOCHA LOTTA (Lee Walker)

THE PAYNE MEDAL, JI IRISES

27 JOHN'S FANCY (Jill Copeland)

Переслідувачі:

- 23 GINGHAM GEISHA (Dennis Hager)
- 13 ANGELIC CHOIR (Chad Harris)
- 13 EVELYN WHITE (John White)

THE FRED AND BARBARA WALTHER CUP

Найвищий почесний відзнав (НМ) серед усіх класів ірисів

54 GOOD MORNING SUNSHINE - TB iris - (Thomas Johnson)

Переслідувачі:

- 53 GAMBLING MAN - TB iris - (Keith Keppel)
- 49 TIJUANA TAXI - TB iris - (Douglas Kanarowski)
- 47 BREAKFAST IN BED - MTB iris - (Charles Bunnell)
- 46 ARRIVEDerci - TB iris - (Keith Keppel)
- 44 CORNBREAD N'HONEY - TB iris - (Schreiner)

Примітки:

* - кількість голосів «ЗА», ** - автор сорту

VII ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ВИСТАВКА ВИСОКИХ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ - 2016

Юрій Буйдін, м. Київ

27-29 травня 2016 року в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС) відбулася Всеукраїнська виставка Високих борідкових ірисів. Ця подія відбулася вже всьоме. Регулярні виставки ірисів були започатковані 2010-го року НБС та громадською організацією "Українська Спілка Ірису" (УСІ). Не зважаючи на всі негаразди у нашій державі, які не минули і квітників, виставка відбулася і, як завжди, не поступалася якістю як оформлення, так і зрізаних квітів і відповідала високому рівню минулих ірисових шоу.

Учасники виставки

Борідкові іриси в садах українських ірисівників щорічно тішать око своїм прекрасним цвітінням, вражають буянням кольорів і високою якістю привезених на виставку рослин. Хоча слід вкотре відмітити, що цвітіння борідкових ірисів у нашій країні має настільки мінливі терміни в різних регіонах, тому майже щорічно не дозволяє максимально представити ірисівникам свої іриси із заходу до сходу та з півдня до півночі. Але того, хто є справжнім фанатом своєї справи це ніколи

не зупиняло і, гадаю, не зупинить і надалі.

У порівнянні з минулим роком на виставці було представлено 8 колекцій ірисівників з різних регіонів України (у 2015 році демонструвалось 7 колекцій, 2014 - 9, 2013 – 12, 2012 – 10, 2011—9, а у 2010 – 7). Кількість виставлених сортів (близько 650 сучасних сортів Високих борідкових ірисів) та кількості виставлених експонатів (близько 1000).

Вже традиційно найпредставленішими були колекції ірисівників Київської області. По-перше, це колекція господарів, Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (куратор, к.б.н. Ю.В. Буйдін), які представили близько 100 сортів ірисів закордонної й вітчизняної селекції. Як завжди потішив око найвимогливіших ірисівників і кількістю і якістю (різноманіття забарвлення і форми квітки і наявності новинок світової селекції ірису) виконавчий директор УСІ О.Г. Монако із с. Хотов, володар найсучаснішої колекції ірисів в Україні, де він показав близько 100 суцвіть Високих борідкових ірисів. Однією з найкращих також була експозиція Наталії Тригуб з Києва, яка представила близько 80 експонатів, як закордонної, так і вітчизняної селекції. Як і минулого року, її експонати вирізнялися відмінною якістю зрізаних квітів. Також слід відмітити експозицію дебютантів виставок – родину Студило. Світлана та Віталій з радістю відгукнулись на запрошення організаторів виставки і показали близько 70 експонатів з власної досить цікавої і якісної колекції, з відмінним зовнішнім виглядом зрізаних квітів. Правління УСІ щиро вдячне Світлані та Віталію за те, що вони підтримали запрошення і достойно представили власну колекцію і маємо надію, що вони також стануть постійними учасниками нашого ірисового шоу.

Знов порадували своїми зрізаними квітами родина Якименків з Чернігівщини. Микола та Валентина — постійні учасники виставок, але минулого року їм випала честь приймати черговий з'їзд УСІ і тому через значні зусилля та ресурси витрачені на його організацію, минулорічну виставку Якименкам довелось пропустити. Але цього року все стало на свої місця і вони продемонстрували більше 100 експонатів високоякісних зрізаних квітів, які порадували наших відвідувачів різнобарв'ям і гарним підбором сортів.

Також слід відмітити і нашого видатного українського селекціонера Ігора Хороша, який привіз близько 60 зразків ірисів з далекого міста Тернополя. Це були переважно сорти власної селекції та кілька цікавих закордонних культиварів. Пан Ігор вразив всіх цікавим сюрпризом, зафарбованими квітами ірисів штучно-блакитного кольору, які ввели в оману і декого із знаних ірисівників:) Широ вдячні пану Ігору, що він долаючи сотні кілометрів, недосипаючи вночі, витрачаючи значні кошти на доставку експонатів, радує нас своєю присутністю, а відвідувачів високоякісними зрізаними квітами і цікавими новинками власної селекції. Маємо сподівання на довгу плідну співпрацю і надалі!

Від Полтавщини активним представником є Алла Чернугуз, яка цього року сконцентрувалася виключно на здобутках власної селекції і показала оку відвідувачів кількадесят сортів і сіянців останніх років гібридизації. Серед них особливо виділявся бузково-фіолетовий красень з японською формою квітки (ТВ 09-00-03), який по праву став беззаперечним переможцем у своїй категорії під час виставкового суддівства (**кольорова вкладка с. 35**). Бажаємо Аллі Михайлівні нових яскравих селекційних звершень не тільки в Україні, а й на міжнародній арені.

Чернігівщину також вкотре гідно представив селекціонер Г.С. Мамченко з м. Прилуки, який продемонстрував близько 30 сортів Борідкових ірисів як зарубіжної, так і сортів і сіянців власної селекції.

Правління УСІ та організатори виставки вкотре широко вдячні всім колегам, які беруть участь у виставці як тим, хто демонструє свої експонати, так і тим, хто бере активну участь в її оформленні. Ну і вкотре дякуємо беззмінному головному дизайнеру виставки к.б.н., науковому співробітнику НБС ім. М.М. Гришка Володимирі Семеновичу Вахрушкіну за постійні сучасні флористичні ідеї та щорічне вдосконалення процесу демонстрації ірисів відвідувачам.

Вже вкотре на виставці було проведено суддівство Борідкових ірисів. Суддівська колегія ретельно оцінила експонати і відбирала дійсно достойних переможців. Цьогорічними переможцями виявились наступні експонатори та вирощені ними сорти:

ВИСТАВКОВЕ СУДДІВСТВО 2016
(результати)
26.05.2016

№	Назва сорту	Вомблация на крашен сорт	Кількість волець	Висономатор
1	LIPSTICK KISS (PAUL BLACK, R. 2009)	БІЛИЙ	6	Монано О.Г.
2	VIBRANT (PAUL BLACK, R. 1999)	ЖОВТИЙ	6	Тризуб Н.М.
3	ORANGE MUSIC (G. BLYTH, R. 2013)	ПОМАРАНЧЕВИЙ	6	Студило В.А та С.В.
4	MAGICAL (GHNO, R. 2009)	РОЗЕВИЙ	7	Тризуб Н.М.
5	INFRARED (GHNO BY MARYOTT, R. 2002)	«ЧЕРВОНИЙ»	6	Тризуб Н.М.
6	WATER WALTZ (JOHNSON, R. 2014)	БЛАКИТНИЙ, СИНИЙ	9	Монано О.Г.
7	STANDING PROUD (SCHREINER, R. 2009)	ФІОЛЕТОВИЙ, БУЗКОВИЙ	6	Монано О.Г.
8	HERE COME THE NIGHT (SCHREINER, R. 2009)	«ЧОРНИЙ»	9	Студило В.А та С.В.
9	CATWALK QUEEN (JOHNSON, R. 2011)	БІКОЛОР	9	Тризуб Н.М.
10	MALIBU MANGO (SUTTON, R. 2009)	БІТОН	9	Хорош І.Я.
11	MONTMARTRE (KERPEL, R. 2007)	ПІКАТА, ЛЮМІНАТА	9	Хорош І.Я.
12	НЕ ПРИСУДЖЕНО!	«ЗЛАМАНОВО КОЛЬОРО»	-	-
13	ANNA QUEEN OF FRANCE (KHOROSHI, R.2013)	«КОСМІЧНОГО ПОКОЛІННЯ»	9	Хорош І.Я.
14	CIVILITY (GHNO, R. 2012)	ГОРГОВАНИЙ	9	Монано О.Г.
15	LEMON BUBBLY (SUTTON, R. 2010)	МЕРЕЖИВНИЙ	9	Монано О.Г.
16	МІЙ ОБЕРІГ (CHERNOGUZ, R. 2012)	ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	9	Якименко М.І.
17	09-00-03	СІЛЯНЕЦЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	9	Черногауз А.М.

Усі лауреати конкурсу відзначені чудовими дипломами зробленими Спілкою. Правління і всі члени УСІ від щирого серця вітають лауреатів, бажають їм міцного здоров'я, успіхів у подальших конкурсах не тільки всеукраїнського, а і світового масштабу.

Також хотілося б відмітити і певний негативний момент у організації виставки, пов'язаний з недостатньою її рекламою, а таким чином і зменшенням кількості відвідувачів. Організатори не знімають з себе відповідальності за недопрацювання у цьому плані, але переконливо просять усіх членів УСІ більш активно сприяти популяризації та реклами наших виставок у ЗМІ та мережі інтернет, адже це спільна справа, яку має вирішувати не одна людина, а весь наш ірисовий загал!

Просимо вас брати більш активну участь у діяльності Спілки та демонструвати свої квіти на наступних виставках.

**Пам'ятайте, ми зобов'язані показувати красу
нашого Ірису людям!**

ПРО VI З'ЇЗД УСІ НА КІРОВОГРАДЩИНІ

Анатолій Ігнатів, м. Запоріжжя

Щаслива людина, яка має захоплення. Захоплення дозволяє розширити свій кругозір, відкрити нові грані свого власного "Я". Захоплення – це вдала спроба знайти власний світ, в якому цікаво, затишно і тепло. Вивчаючи предмет свого захоплення, людина може зробити цікаві відкриття. І, можливо, цікаві не лише для себе, але і для широкого загалу. І, звісно, захоплена людина бажає поділитися отриманими результатами з оточенням, залучити до свого захоплення своїх друзів, знайомих і, можливо, і незнайомих взагалі людей. Саме з таким дороговказом щороку проводиться з'їзд УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ.

Черговий, відбувся в самому центрі України, на Кіровоградщині, в мальовничому селі Соколівське в квітучому саду родини Ляшенків.

Кропивницький (на той час – Кіровоград) зустрів учасників з'їзду теплою сонячною погодою. І так само всі відразу відчували теплу, дбайливу турботу організаторів заходу.

Після розміщення в готелі учасники з'їзду на комфортабельному автобусі відправились на екскурсію містом. Треба зазначити, що в місті з більш як 250-ти річною історією є що подивитись. Місто виникло з фортеці Св. Єлісавети, яка була

закладена на березі річки Інгул для захисту від татарських набігів і мала вигляд шести земляних бастіонів. Залишки цих бастіонів непогано збереглися до наших часів і являють інтерес для поціновувачів української історії. На території фортеці учасники з'їзду відвідали Меморіал вічного вогню і вшанували пам'ять героїв, які загинули захищаючи Україну, в тому числі і на сході, в зоні АТО.

Знайомлячись з архітектурою центра міста екскурсанти довідалися, чому в Єлісаветграді (перша назва Кропивницького) було заборонено будувати будинки вище за два поверхи, відвідали театральну площу з перлиною міста – театром ім. М.Л. Кропивницького і скульптурою «Наталки Полтавки», персонажу однойменної п'єси І.П. Котляревського, милувалися оздобленням і архітектурою будинку купця Барського в стилі раннього модерну де зараз знаходиться краєзнавчий музей, відпочили біля пам'ятника першому трамваю м. Єлісаветград, який було запущено всього за п'ять років після київського, першого в Російській Імперії.

Після обіду під акомпанемент рясного літнього дощу учасники з'їзду відправилися до садиби родини Ляшенків. Негода трохи засмутила ірисівників, але, наче переймаючись загальними турботами, поступово дощ скінчився і знову виглянуло сонечко.

В саду, під час детального огляду колекції ірисів, відбулося безпосередньо фахове спілкування учасників з'їзду. Визнані лідери вітчизняної селекції ірису Ігор Хорош і Алла Черногуз розповіли про новітні тенденції в селекційній роботі, провели практичний майстер-клас з запилення ірисів, поділилися деякими тонкощами цієї кропіткої роботи. Геннадій Мамченко розповів про нові, найефективніші засоби боротьби зі шкідниками ірисів, надав рецепти бакових сумішей для обробок протягом сезону. Олександр Монако познайомив учасників з'їзду з новинками світової селекції ірису.

Всі заходи відбувалися при дбайливій опіці турботливих господарів. Взагалі, те, що відбувалось на з'їзді, рука не піднімається називати казенним словом «заходи». Це більше було схоже на зустріч старих друзів, які об'єднані загальним захопленням і раді зайвій можливості поспілкуватись на цікаві для всіх теми. Навіть ті члені Співки, які вперше приймали участь

в такому форумі, не відчували себе зайвими.

Прогулюючись садом, в черговий раз роздивляючись квітучі іриси, всі одноставно сходилися на думці, що працею і турботами всієї родини Ляшенків, яка захоплена вирощуванням квітів, створено чудовий квітучий сад, який надає натхнення на нові ідеї і починання.

На завершення, так би мовити, офіційної частини з'їзду кожен учасник отримав сувеніри з символікою **УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ** і посадковий матеріал квітів в подарунок від господарів з'їзду.

Після нетривалого відпочинку в готелі учасники з'їзду продовжили спілкування в затишному кафе, де відбулось вручення нагород і почесних відзнак ірисівникам-учасникам щорічної виставки ірисів. І далі, незважаючи на вже зовсім не офіційний характер зустрічі, всі розмови все одно велися навколо улюбленої квітки та всього, що з нею пов'язано.

*Дружня зустріч ірисівників після насиченого дня
з врученням почесних відзнак Спілки*

Вирушали всі по домівках, я певен, з багажем нових знань, ідей, з новим натхненням і з новим завданням зробити свої садиби, свої сади, а значить і свої міста, а загалом нашу країну ще кращими, ще більш квітучими і яскравими.

Найширша дяка господарям з'їзду, всій великій родині Ляшенків, від усіх учасників, за чудову зустріч і незабутні враження!

ПРО ПОСІВ ТА ІНШЕ

Борис Правдивий, м. Київ

*Стаття подається за згодою автора
в скороченому варіанті, повний текст надруковано
в бюлетені «Ирисы России» за 2006 рік.*

Багато хто приходять до гібридизації та селекції уже не в юному віці. І тим бажаніший для нас високий темп в роботі: дружні і густі сходи першої ж весни, швидкий розвиток сіянців до квітування і їх негайне запилення для найшвидшого отримання наступного покоління. Багато що із сказаного нижче не є беззаперечним.

Свого часу мені пощастило познайомитися з Ніною Мірошніченко. Щедра серцем, Ніна Опанасівна дала мені кілька порад, основною з яких було – не чекати, поки коробочки тріснуть і повністю дозріє насіння, а розкрити коробочки після зміни їх кольору і насіння відразу висіяти в землю. Пораду зрозумів і прийняв відразу. Не претендую на наукову точність переказу, але пам'ятаю точно, що при повному дозріванні насіння в ньому утворюється якийсь консервант, що розтягує схожість на багато років. Про досить ранні терміни посіву Ніна Опанасівна писала, говорили мені, в одному з квітникарських журналів. Дуже жаль, якщо це пройшло поза увагою тих, хто займається гібридизацією.

Справи пішли на лад. Схожість насіння виросла до 60% у ТВ і до 65% у SDB. На другий рік сходить уже мало. Передчасні сходи тієї ж осені бувають, але не у великій кількості і не кожного року. Найчастіше це кілька сіянців із 2-4 тисяч висіяних насінин. Дотримуватися термінів збору насіння з багатьох причин не завжди вдається. Інколи «знімаю» коробочки на кілька днів пізніше, інколи готове насіння чекає своєї черги висіву. Інколи ділянка для висіву іще не підготовлена. Адже в період масового дозрівання доводиться «знімати» по декілька десятків коробочок за день. Склалося враження, що втрата навіть кількох «зайвих» днів, навіть не тижнів, хоч і незначно, але погіршує майбутню схожість. Даю вибірково приклади найбільш невдалих років, коли за збігом обставин я змушений був перенести посів на пізніший, осінній, період.

1997 рік (ТВ) – посів у середині вересня. 17 коробочок, 447 насінин. Весною зійшло мало. Наступного року значно більше, із деяких коробочок максимальна кількість. Дещо зійшло на третій рік, в підсумку 64 %, непогано.

2002 рік (SDB) – посів у кінці вересня. 50 коробочок, 1094 насінини. В першу весну 109 сіянців, із 25 коробочок не зійшло жодного. На другий рік зійшло іще 452 сіянці, на третій – іще 15. Всього менше 53 % - погано!

2002 рік (ТВ) – насіння останніх семи коробочок із значного урожаю висівав у жовтні (216 штук). Зійшло – 3, ну і ну! Наступного року іще 48. Дуже поганий результат.

При дозріванні коробочка змінює свій зелений колір. Деякі жовтіють, деякі, світліючи, стають дещо пробілуватими, на них інколи наявні бурі плями. В коробочках із невеликою кількістю насінин при струшуванні насіння «гримить», із «знятих» коробочок при їх розкритті насіння висипається. Напевне, воно уже автономне на той момент і коробочка виконує лише роль сховища. Насіння іще світле, жовте, гладеньке, блискуче, уже тверде. У незначній кількості сортів насіння і при дозріванні жовте. Загалом же воно стає коричневим. Це означає, що ранній термін висіву уже втрачено.

Селекціонери, що незнайомі з таким раннім висівом насіння ірисів, можуть випробувати його на своїй ділянці без великого ризику. Досить часто в результаті запилення виходять багатонасінні коробочки. Половину насіння із них можна висіяти рано, решту – поряд, після зберігання. Порівняльні результати схожості уже першої ж весни ви будете мати.

Аналізуючи результати посіву при різних термінах, зробив для себе висновок: сумарна кількість сіянців, що зійшли за кілька років при осінньому посіві, поступається разовій схожості першої ж весни від посіву раннього; також немає втрачених для роботи з цими сіянцями років, сіянці «першої весни» (при посівах у будь-які терміни) розвиваються активніше. При достатньому зволоженні ґрунту в травні-червні першого року росту (сходи з'являються всередині квітня) наступного року квітує до 40% сіянців. Катастрофою може обернутися рік, коли ранньовесняні заморозки загублять квітування.

Найбільш вдалим виявився посів 2003 року. Терміни висіву були ранніми, з запізненням в частині дозрівання коробочок

не більше 10 днів. Схожість склала 63%. Росло 1569 сіянців. Вологість ґрунту всю весну і початок літа 2004 року була хороша, і в 2005 році квітували 819 «дворічок» (52 % сіянців) – про це лише мріялось. З різних мотивів подальшої роботи з ними залишив іще на деякий час на місцях 74 штуки, а також 2 пересадив, їм було тіснувато розвиватися далі. Ймовірно, розсаджування сіянців, що зійшли, з більшою відстанню між ними давало б іще кращий результат. Сіянці в такому випадку будуть потужніше розвиватися, дружніше підходити до першого квітування. Темп роботи з ними іще виріс би, але при такій кількості сіянців і обмеженості посадкових площ мені це не під силу. Адже крім «однорічок» залишаються іще і деякі сіянці із посівів попередніх років, а це іще 5-20 квітконосів. Таке буяння ні з чим незрівнянне, заворожує. Назавжди!

ЧУДОВИЙ СВІТ УКРАЇНСЬКИХ ІРИСІВ

Марина Терентьєва, м. Київ

«Учітесь, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Ці слова на усі часи належать нашому народному поетові Тарасу Шевченку. Це пряий заклик до пробудження в українців почуття національної гідності й честі, створення національної культури.

У американців є селекціонери Блек, Кеппел, Гіо, у австралійців – Блайз. Наша ненька–Україна славиться працьовитими людьми та родючими ґрунтами. У нас теж є багаторічний досвід вітчизняної гібридизації ірисів, основи якої закладено відомою на весь світ Ніною Опанасівною Мірошніченко. Цій справі себе присвятили також члени УСІ Б. Правдивий, І. Хорош, А. Черногуз, Г. Мамченко, А. Трошкін та інші.

Шість років існує неприбуткова громадська організація «УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ІРИСУ» - УСІ. Одне із основних завдань УСІ – це поширення в Україні культури ірису як такої та всебічне сприяння розвитку гібридизації в Україні, розповсюдження сортів вітчизняної селекції. Багаторічна кропітка робота однодумців приносить вагомні результати. Лише в 11 країнах світу ірисівники об'єднались в спілки: США,

Австралія, Нова Зеландія, Японія, Велика Британія, Франція, Росія, Німеччина, Італія, Середня Європа (Чехія, Польща, Словаччина) та Україна. За кількістю зареєстрованих сортів Україна посідає почесне 5 місце.

Біля витоків української гібридизації стояла видатна Ніна Мірошніченко. 2014 рік для членів УСІ пройшов як рік Ніни Мірошніченко. Ірисівники відзначили 100-річний ювілей від дня народження відомого селекціонера. В Умані за підтримки нашої Спільки закладено ірисарій пам'яті Ніни Опанасівни, де висаджено створені нею сорти ірисів і сорти інших українських селекціонерів. Ірис ВЕТЕР ПУСТИНИ (Н. Мірошніченко*93,ТВ) – володар найвищої нагороди в українському ірисівництві «Медалі Ніни Мірошніченко» №1, започаткованої УСІ.

«Мій місяць щастя» - так називає травень найстарший із когорти тих, хто присвятив себе створенню нових сортів ірису, Борис Правдивий. Цвітіння ірису швидкоплинне. Карлики, наприклад, квітнуть біля 20 днів. Борсаючись у цунамі квітів, Борис Миколайович використовує всі можливості для створення нових сортів. І вони є! Серед кращих – ВУРДАЛАК та СОНАТА БУЗКУ (Високі борідкові). Без перебільшення Бориса Миколайовича варто вважати основоположником селекції Карликових борідкових ірисів в Україні. Нікого не залишають байдужими шоколадно-бордовий МАЙСТЕР ЛЕСТАР, біло-жовтий ЗАДАВАКА, яскраво-фіолетовий БАСТІНДА та лілово-бузковий КАПРИЗ, абрикосово-кораловий КОРАЛИК. Вони міцні, швидко ростуть. І головне – пристосовані до наших кліматичних умов.

Хорош Ігор Ярославович. Проживає в місті Тернополі. Відомий не тільки в Україні селекціонер, а і за її межами. Постійний учасник різноманітних міжнародних конкурсів. Його нові творіння СТАРИЙ ДЗВОНАР, ЛІНА КОСТЕНКО. У наступному році в США буде інтродукований один з нових сортів під назвою UKRAINIAN DANCE, який передає колорит українського танцю гопак. Саме завдяки І. Хорошу любителі ірисів за кордоном дізналися про українські надбання. Іриси Ігора Ярославовича ОДНА КАЛИНА, СОНЕТ ШЕКСПІРА, СЕРЦЕ ОКЕАНУ, ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА є призерами європейських виставок. І не дивно, що саме останній отримав в

2016 році медаль Ніни Мірошніченко №2.

Черногуз Алла Михайлівна – рушійна сила та голова правління УСІ, одна із засновників Спільки. Прекрасна жінка, мудра, талановита людина. Унікальні та неповторні авторські роботи МІЙ ОБЕРІГ і ТАНГО ЖУРАВЛІВ. У них сучасна форма квітки, святкові та чисті кольори, борідки мають незвичні довгі пухнасті петалоїди (просторове продовження борідки).

Імена відомих українців увічнені у назвах ірисів Алли Михайлівни. Це і Герой України Семен Антонєць, відомий далеко за її межами знавець органічного землеробства (сорт СЕМЕН АНТОНЕЦЬ), і берегиня української пісні, Народна артистка України Раїса Кириченко, чие життя було віддане вірному служінню українській пісні (сорти РАЇСА КИРИЧЕНКО, БЕРЕГИНЯ, ЧУРАЇВНА) і доктор біологічних наук Олена Байрак, завдяки її сприянню в багатьох дендропарках і ботанічних садах з'явилися композиції з сортових ірисів (сорт ОЛЕНА БАЙРАК).

Квітковим вихором увірвався у когорту селекціонерів Геннадій Мамченко з міста Прилуки. Його ірис КОБЗАР – лауреат V Всеукраїнської виставки Високих борідкових ірисів у номінації «Кращий сорт вітчизняної селекції» та переможець суддівства у відкритому ґрунті в 2014 році. Сорт ірису ГЕРОЯМ НЕБЕСНОЇ СОТНІ планується висадити біля меморіалу Небесній Сотні. Це данина пам'яті загиблим героям від українських ірисівників.

Гідно продовжує справу свого батька В.Ф. Трошкіна і його син Андрій Трошкін, який займається селекцією як Високих борідкових ірисів, так і Карликових борідкових ірисів. Варто відмітити, що всі свої сорти українські оригінатори ірисів офіційно реєструють в США, де ведеться міжнародний реєстр цієї культури.

Усі досягнення членів Спільки, новинки української селекції можна побачити на щорічних Всеукраїнських виставках Високих борідкових ірисів в останні вихідні травня в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка. Лише там поціновувачі ірису та всі відвідувачі можуть познайомитися з провідними колекціонерами та вітчизняними оригінаторами ірисів, отримати вичерпну інформацію з питань агротехніки ірисів, сучасних світових тенденцій щодо форми, текстури та

візерунку квітки, придбання посадкового матеріалу.

Хай наша віра у добро і красу перемагає всі негаразди. Хай квітують нові й нові іриси України. Хай змінюється світ на краще.

Шануймося, українці!

ІСТОРІЯ ІНТРОДУКЦІЇ ВИДІВ І СОРТІВ РОДУ *IRIS* L. В УКРАЇНІ НА ФОНІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ (Частина II)

(Початок статті у випуску бюлетеня №5, 2015/2016 р.)

Віктор Карпенко, м. Умань

(доктор сільськогосподарських наук,

Уманський національний університет садівництва)

У 1889 р. німецька фірма Гуса і Кьонемана випустила в продаж першу партію низькорослих ірисів [17]. Наявність таких каталогів давала можливість значно поповнити колекції новими видами та сортами ірисів. Тому, якщо в каталозі Уманського Царициного саду в 1885 р. (не виключено, що такі каталоги випускалися і в попередні роки) для реалізації пропонувався *Iris fimbriata* Vent., то вже на початку ХХ ст. – іриси «во многихъ сортах, въ десяти разных колерахъ» (за оригіналом) [18–20].

З другої половини ХІХ ст. культура ірису поступово вводить для вивчення навчальними закладами садівничого профілю. Для училищ видаються навчальні програми (очевидно, типові), затверджені Міністерством, на базі яких навчальні заклади розробляють свої (робочі) програми. Так, у «Програмі з квітництва відкритого ґрунту, квітництва тепличного, вигонки квітів, садової дендрології, декоративного і ландшафтного садівництва», розробленій викладачем Уманського училища садівництва і землеробства О. М. Челінцевим, у розділі «Багаторічні квіткові рослини, правила їх культури: розмноження вегетативними способами і насінням, збереження і захист взимку» наводяться для обов'язкового вивчення найбільш розповсюджені культури, в тому числі й рослини роду *Iris*. [21–22].

Автор висловлює слова щирої вдячності провідному бібліотекарю музейної кімнати стародруків Н. В. Михайлові та директору Наукової бібліотеки УНУС С. В. Нижник за сприяння в пошуку у бібліотечних фондах матеріалів, використаних при написанні статті

Ірисовий фестиваль у розпалі!

Урочисте відкриття виставки

Виставкова експозиція

Виставкові композиції

Виставкові стенди

Працюють судді

ТВ 09-00-03

*Переможець у номінації
"Кращий сяєнець вітчизняної селекції"
(Виставкове суддівство)*

*Ігор Хорош біля
власного стенду*

*Фото до статті VII Всеукраїнська виставка
Високих борідкових ірисів (Ю. Буйдін)*

Родина Ляшенків запрошує до саду

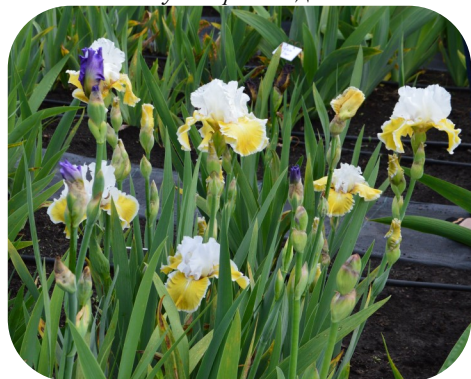
Стежинами саду

*Господиня саду, Катерина Ляшенко,
з сувеніром від Спілки*

*Квітують іриси у саду
родини Ляшенків*

І знову іриси...

Ірисівники за роботою...

*Фото до статті: Про VI з'їзд УСІ у м. Кропивницький
(А. Ігнатова) (автор фото О. Монако)*

СОРТИ ВИСОКИХ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ АНДРІЯ ТРОШКІНА

КАЗКОВЕ КОРОЛІВСТВО
(KAZKOVE KOROLIVSTVO), TB 2017

МАЕСТРО-МУЗИКАНТ
(MAESTRO MUZYKANT), TB 2017

НАЧАЛО ВРЄМЬОН
(NACHALO VREMEN), TB 2017

ОЛІВКОВАЯ ПРІНЦЕСА
(OLIVKOVAIA PRINTSESSA), TB 207

РАЗГОВОР СО СЧАСТЬЄМ
(RAZGOVOR SO SCHASTEM), TB 2017

ВОЛШЄБНИК-ЗЄМНОМОР'Я
(VOLSHEBNIK ZEMNOMORIA), TB 2017

СОРТИ ІГОРА ХОРОША

КАРТИНА З ПУДРИ
(KARTYNA Z PUDRY)
ТВ, 2017

КАВ'ЯРНЯ КОХАННЯ
(KAVIARNIA KOKHANNIA)
ТВ, 2017

САД НЕТАНУЧИХ СКУЛЬПТУР
(SAD NETANUCHYKH SKULPTUR)
ТВ, SA, 2015

ЮКРЕЙНІЄН СОН
(UKRAINIAN SONG)
ТВ, 2016

СОРТИ КАРЛИКОВИХ ІРИСІВ ІГОРА ХОРОША

ДАРИ ТРЬОХ ЦАРІВ
(DARY TRIOKH TSARIV)
SDB, 2017

ЛУСКУНЧИК
(LUSKUNCHYK) SDB, 2017

ПОГЛЯНЬ В МОЇ ОЧІ
(POHLIAN V MOI OCHI)
SDB, 2017

ЖИВ БУВ ПЕС
(ZHIV BUV PES)
SDB, 2017

Перша в Україні скульптура присвячена ірису, розташована в санаторії "Деренівська купіль" (Закарпатська обл.)
(Автор Олег Боньковський
- художник по металу, професор,
Заслужений художник України)

Y109-B: (V332-2: COLOURS OF THE WIND SIB) X VALLEY OF DREAMS.

Один з багатьох відборів зроблених із сіянців, отриманих за участю VALLEY OF DREAMS. Особливо сподобався цей близький до амена із чітким розподілом кольорів між фолами і стандартами. Він дотепер не дає насіння.

Y58-A (W72-4: HELLO BEAUTIFUL x (T314-1: (P161-AA: (N309-6 : ITALIAN MASTER SIB) x (L 169-A : (J230-2: ENJOY THE PARTY x KATHLEEN KAY NELSON) x (CALLING)) x LOST TAG))X (U329-4: PAINTED WORDS SIB).

Один з ірисів із самою твердою субстанцією пелюсток, коли-небудь вирощених нами. Гарні багаті борідки. Оціните можна більше, якщо побачити куц під час цвітіння.

Y56-A (W70-X: (T199-6: (R87-Y: CERTAIN MAGIC SIB))x SUDDEN BLISS)X UNKNOWN) x (peach amoena) X ORGANZA.

Збережений заради свого чудового гофрування, форми і забарвлення. Він так само демонструє сильне гладження суцвіття.

Z62-3: (X138-1: PETTICOAT SHUFFLE x (09-85D: MIXED SIGNAL SIB) X X213-1

Сіянець від двох батьків, що інтригують, - PETTICOAT SHUFFLE і MIXED SIGNAL ми схрестили з рожевою аменою і одержали гофрований бікolor.

Y110-A (ORGANZA X LOST IN DREAMS).

Необхідно зробити більш білі стандарти і вийде коричнева амена.

Z106-5 (W32-1: NOBLEMAN'S Fancy sib X ?) X (X251-1: (V340-2: GATHERING LIGHT x INFATUATE) x (V359-4: (S277-2: (O228-1: I'M DREAMIBG SIB) x (L304-1 PLATINUM CLASS SIB)) x TREASURE TRADER) x (S262-A: MEGARICH SIB))

Унікальний через рожевий, основного колір фолів. Так само має відмінний ріст у рік першого цвітіння.

Кольорові позначення

Червоним - номер сіянця

Зелений - батьки

Чорний - родовід сіянців

Фото 1 до статті: Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

Займіться
гібридизацією,
це весело!

Z122-1 (IVORY CASTLE X EMBRACE)

Цікаве забарвлення – коричневе напilenня на фіолетовій основі. Сильні генетичні ознаки, гофрування в його родоводі зі сторони обох батьків. Наступне покоління сіянців з його використанням повинне мати не менш 50% пликата.

Z21-1: (10-22C: (FLUTES ALFRESCO x DRAMA QUEEN) X R41-4

Прекрасний біколор-пліката, що скорило мене. Родовід запилювача R41-4 можна знайти в родоводів деяких новинок 2016 року.

Z140-3: (V281-2: SHERBET BOMB SIB) X NUTCRACKER

Серед усіх сіянців минулого року цей мені сподобався найбільше своїм прекрасним багатим димчато-рожевим забарвленням. Звичайно хотілося б, щоб стандарти були чисто білими. Я прагну на майбутне дати ім'я цій прекрасній рослині.

Y64-A (W85-2: SOUL SINGER SIB) X (U329-4: PAINTED WORDS SIB)

Можливо, що це ще один крок на шляху до дійсного рожевої амени, незважаючи на те, що немає насіння на цьому квітконосі. Спробую ще раз навести цього року.

Z103-1: (X270-1: (S276-B: O228-1: (L133-7: I'M DREAMING SIB) x (L304-1: PLATINUM CLASS SIB)) x (O248-1: (L171-2: WINSOME DANCER SIB) x (L258-1: (G100-A: PAINT THE SCENE x DREAMLORD) x OCELOT))) x (V359-4: (S277-2: (O228-1: (L133-7: I'M DREAMING SIB) x (L304-1 PLATINUM CLASS SIB)) x TREASURE TRADER) x (S262-A: MEGARICH SIB))) X (W95-1: (S276-B: (O228-1: (L133-7: I'M DREAMING SIB) x (L304-1: PLATINUM CLASS SIB)) x (O248-1: (L171-2: WINSOME DANCER SIB) x (L285-1: (G100-A: PAINT THE SCENE x DREAMLORD) x OCELOT))) x ?)

Нічого особливого, яскравий і живий. Він може поживити будь-який ірисовий сад, хоча форма не дуже. Не міг собі дозволити викинути його.

Z91-1: (X237-1: (V292-1: (T209-1: (R94-1: (N338-A: WICKED WOMAN x STARRING) x (O228-4: (L133-7: I'M DREAMING SIB) x (L304-1: PLATINUM CLASS SIB)) x ADOREE) x (S216-2: IN HIGH HEELS SIB))) x (v299-1: (t315-3: CHASING DESTINY SIB x SRYLISH EDGE)) X (X228-Y: TEND MY HEART SIB) Тут запилювачем була рожева амена. Так він і вийшов – майже рожева амена. Відібраний за своє оригінальне забарвлення фолів, тому що нічого подібного раніше ще не було. Сподіваюся, що він буде легким у вирощуванні.

Фото 2 до статті: Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

Babbling Brook (Keith Keppel, 1966)

Фото до статті: 50 років сорту
BABBLING BROOK
(І. Хорош)
ЮВІЛЕЙ УСЛАВЛЕНИХ СОРТІВ

MAD ABOUT YOU
H. Pryor, 1995

**СОРТИ КУЛЬТИВОВАНІ
В УКРАЇНІ**

DECLASSE
J. Ghio, 2001

SIMPLY IRRESISTIBLE
H. Pryor, 1999

**ХВОРОБИ ІРИСІВ
ЛУЇЗІАНА**

Degrees
of Rust

Borer

Leaf
Miner

Фото до статті: КУЛЬТУРА ІРИСІВ ЛУЇЗІАНА (А. Черногуз)

У другій половині XIX ст. продовжується активна каталогізація ірисів, описуються нові види, наводиться можливість їх використання, як вигоночної культури, деталізується *I. florentina* L. та отримання з нього ефірної олії, створюються нові сорти, триває гербаризація видів *Iris* (рис. 8) й ін. [23–26]. Відомі вчені-садівники, зокрема Л.Т. Лучинський (викладач садівництва Уманського училища та головний садівник Царициного саду), широко популяризують використання культури ірису в озелененні парків [27].

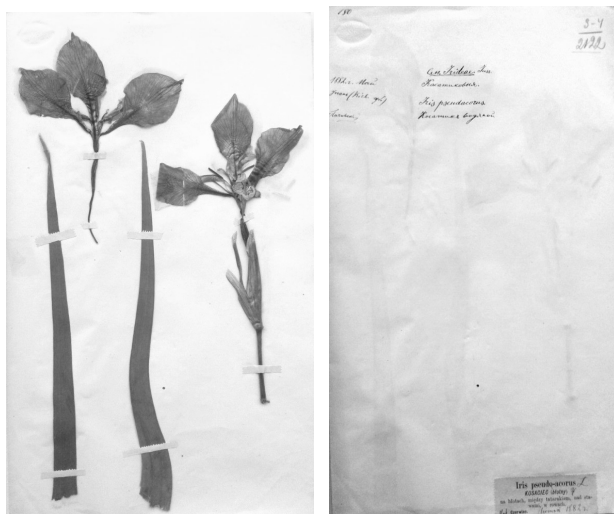

Рис. 8. *Iris pseudocorus* L. з гербарного фонду* Уманського НУС, зібраний українським та польським ботаніком Й. К. Пачоським «na blotach, między tatarakiem, nad stawami, w rowach, Mai, Czerwiec, Human» (польською), 1882р.
Примітка * – всього Гербарій УНУС налічує 8 зразків видів *Iris* L., датованих XIX ст.

У 1892р. виходить у світ монографія Джона Гілберта Бейкера, присвячена ірисам, в якій описується 161 вид *Iris* L. [28]. Цього ж року з'являється праця англійського професора Майкла Фостера «Цибулинні іриси», оформлена як лекція, в якій детально описуються *Iris Sisyriuchium*, *Eeticulata Group*, *Xiphium Group*, *I. tuberosa*, *Juno Group*, *I. nepalensis* й ін. (за оригіналом) [29] та праця вітчизняного вченого метеоролога

професора В.А. Погенполя «Результати фітофенологічних спостережень над фазами розвитку дикорослих і культурних рослин в Царициному саду і на полях землеробського училища в м. Умань Київської губернії» [30], в якій наводяться спостереження за настанням фази цвітіння у *I. germanica* L., *I. variegata* L. упродовж 1886-1990 рр.

Наприкінці XIX ст. культура ірису займає чільне місце в садівництві, про що свідчить енциклопедичний словник Карданахі–Керо за 1895р. [31], де вдруге в літературі, поряд з іншими назвами, вживається українська назва ірису – «півники». У цей же час у спеціалізованих виданнях з'являються описи нових сортів. Так, журнал «Сад і Город» за 1900 р. публікує описи сортів 'Darius' і 'Madam Chereau' (останній вирощується й донині) [32].

На початку XX ст. у низці публікацій зазначається використання в садівництві все більшої кількості видів роду *Iris*. [33, 34], а в праці В.І. Липського «Ботанічні сади Мадриду, Лісабона і Кью» [35] описується вирощування ірисів у спеціально відведених місцях (очевидно, ірисаріях), зокрема у колекції Мадридського ботанічного саду їх налічувалось 28, Королівського ботанічного саду Кью – 52 види.

Перша світова війна, революція, Друга світова війна багато років відкинули просування культури ірису в Україні. Проте в цей час у світі було зроблено багато передових кроків у селекційній роботі, відкритті нових видів, класифікації культури ірису. Зокрема, в 1913 р. виходить у світ книга-монографія "Рід Ірис", опублікована найвидатнішим знавцем ірисів, англійським ботаніком Уільямом Дайксом [36]. Він вивчав види *Iris* у створеній ним колекції, а також в гербаріях Англії й ін. країн. Йому вдалося описати 138 представників роду *Iris*. Ця наукова праця не втратила своєї актуальності й нині.

Початок XX ст. характеризується зміщенням активності в селекційній роботі з ірисами до Північної Америки, як наслідок, у 1920 р. створюється Американська Спілка Ірису, яку XIV Садівничим Конгресом (1955 р.) зобов'язують вести реєстрацію сортів. Тому, якщо в 1929 р. налічувалось біля 12 тис. зареєстрованих сортів, то в 1939р. – 19 тис., у 1949 – до 25 тис. [2]. У 1922р. створюється Англійська Спілка Ірису. Цього ж року в Парижі проводиться Перша Міжнародна конференція

по ірисах. За матеріалами конференції публікується збірка [37], в якій приводиться список членів Комісії по ірисах з їх світлинами (рис. 9). Серед членів Комісії видатні ірисівники того часу.

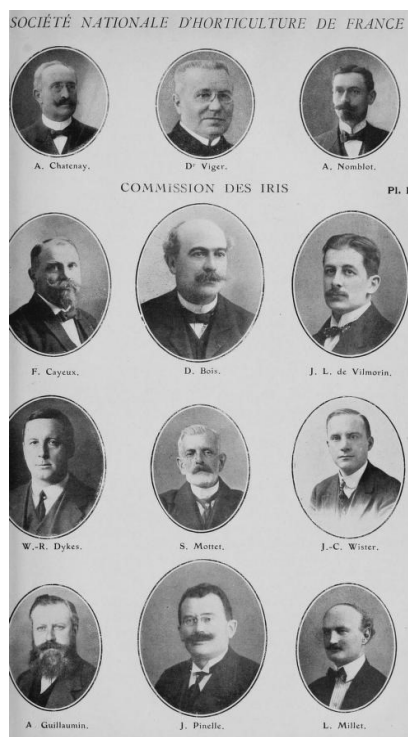

Рис. 9 Члени Комісії по ірисах, Національна спілка садівників Франції, Париж, 1922

У довоєнний період була створена потужна світова генетична база сортів ірису, які в післявоєнні роки, з відбудовою та відновленням вітчизняних ботанічних садів, суттєво поповнили їх колекції. Це дало можливість вітчизняним селекціонерам включити їх в селекційний процес, внаслідок якого в ЦРБС АН УРСР (нині Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України) у 1950р. було створено вітчизняні сорти ірисів: 'Богдан Хмельницький', 'Іван Сусанін' (автор К.Д. Харченко) [38], а також – 'Кієвлянін', 'Метро', 'Оksamит', 'Подарок', 'Северний Полюс' [39].

З 1959 року селекційну роботу з ірисами було розпочато в Уманському сільськогосподарському інституті (нині Уманський національний університет садівництва). Вона стала можливою завдяки закладанню в 50-ті роки колекційного розсадника, в якому налічувалось 120 сортів ірисів [40].

З 1968-1984 рр. в Донецькому ботанічному саду була створена колекція та випробовувалось 300 сортів інтродукованих ірисів [41]. Велась велика робота з популяризації культури ірису та впровадження в зелене будівництво кращих сортів.

З 1969 р. у Львові О. Амехінім було розпочато роботи з інтродукції японських ірисів, завдяки яким за 15 років було відібрано 45 декоративних форм і сортів [42].

У 1959 р. створюється Італійська Спілка Ірису, а в 1963 р. – у Флоренції – проводиться Міжнародний симпозіум по

ірисах. Наступні зібрання по ірисах проходять у Варбурзі (ФРН, 1970 р), Празі (1974 г.). У травні 1978 р. французькими квітникарями був організований Інтернаціональний конгрес і конкурс сортів ірисів у м. Орлеані [43].

Визначною подією в історії ірисівництва стало видання вченим-ірисознавцем Г.І. Родіоненком у 1961р. вітчизняної монографії «Род ирис – Iris L.» [2], в якій вперше обґрунтовується філогенетична система роду Iris. Ця титанічна праця і нині слугує головною настільною книгою для багатьох ірисівників не тільки колишньому СРСР, а й близького та далекого зарубіжжя. За значний вклад в розвиток ірисівництва Г.І. Родіоненко в 1968 р. був обраний почесним членом Британської Спілки Ірису та нагороджений Медаллю Майкла Фостера, пізніше – членом Італійської Спілки Ірису. У 1987 р. монографія була видана у Лондоні. Американська Спілка Ірису у 1999р. нагородила Г.І. Родіоненка найвищою нагородою – Медаллю Беатріс Варбуртон, на честь селекціонера і громадського діяча. Він був першим ботаніком, хто удостоївся такої високої нагороди. На честь Г. І. Родіоненка названі: гібридний іридодіктіум 'George', отриманий голландським селекціонером Вілліамом Ван Еденом та новий вид роду Юнона – Юнона Родіоненко [44].

Значну роль в популяризації культури ірису в Україні відігравали та продовжують відігравати квітникарі-аматори. Так, велику колекцію ірисів (300 сортів), яка слугувала джерелом посадкового матеріалу та новинок для багатьох поціновувачів даної культури мав В.Й. Міцах з м. Іловайськ Донецької області [45]. Ним також проводилась селекційна робота та були отримані перспективні сіянці [46].

З 1967 р. цілеспрямованою селекцією ірисів займалась квітникар-аматор Н.О. Мірошніченко. В 1967 р. з'явився перший її культивар – 'Фата-Моргана', у 1972р. – 'Ода Весне'. В 1978 р. нею були передані в державне сортовипробування чотири сорти – 'Медний Всадник', 'Золотой Орфей', 'Зімнее Утро' і 'Серенада'. На початку 80-х років були відібрані перспективні сіянці – 'Пурга', 'Седьмое Небо', 'Розовое Кружево', 'Олімпійская Снежінка', 'А. Вяткіна', у 2000 роках – 'Белый Сфінкс', 'Бронзовий Век', 'Гімн Женщине', 'Мой Гіменей', 'Праздничний', 'Славянській Базар', 'Солнечний Ветер',

‘Ветер Пустині’, ‘Замріяний Вальс’ та ін. У 2007 р. культивар Н.О. Мірошніченко ‘Солов’їная Ночь’ на Міжнародному конкурсі Francis-2007 було визнано переможцем [47, 48]. Всього Н. О. Мірошніченко було виведено 225 сортів ірисів, кілька найкращих з них були висаджені у Королівському саду Англії [49]. По суті, Ніна Опанасівна Мірошніченко стала засновницею української школи ірисівництва.

У середині минулого століття культурі ірису присвячувались вітчизняні симпозиуми: перший проходив у 1970 р. на базі Головного ботанічного саду СРСР, другий – у 1981 р. у Львові. На симпозиумах розглядалися питання гібридизації, прискороного розмноження, захисту від шкідливих організмів тощо [50]. Все це сприяло популяризації культури ірису, давало поштовх до пошуку та вивчення нових видів. Так, якщо в СРСР станом на 1961 р. було відомо 58 дикорослих і окультурених видів ірису [2], то 1977р. – 60 [51], з них в Україні станом на 1999 р. – 16 видів [52], що дорівнює майже 30% дикорослої ірисової флори. Разом з тим, якщо в 1975 р. у міжнародному реєстрі числилось 30 тис. сортів ірисів [53], то у 1980 р. – 35 тис. [41], у 2000 – 40 тис. [54], у 2014 – 80 тис. [55].

Нині не має жодного ботанічного саду як у світі, так і в Україні, де б не було створено ірисарію та колекцій ірисів, зокрема в Національному ботанічному саду ім. Гришка колекція лише борідкових ірисів налічує більше 250 сортів [54], у Національному дендропарку “Софіївка” 30 видів роду *Iris*. та 50 сортів [52], у ботанічному саду Таврійського національного університету в колекції ірисів лише борідкових налічує 114 сортів [56].

Велика увага в ботанічних садах та парках України нині приділяється збереженню рідкісних видів ірисів дикорослої флори. В Україні зростають п’ять рідкісних видів ірисів, які занесені до Червоної книги України (2009): *I. furcata* M. Bieb., *I. pineticola* Klokov, *I. pontica* Zapal, *I. pseudocyperus* Schur та *I. sibirica* L. *I. pineticola* є ендемічним видом, який зростає у Правобережному та Лівобережному Лісостепу, зрідка трапляється у північній частині Степу та у долині Сіверського Дінця, має природоохоронний статус «вразливий» [57].

Визначною подією XXI ст. можна назвати створення в Україні у 2010 р. УСІ – Української Спілки Ірису, головною

метою якої є популяризація і пропаганда культури ірису та розвиток вітчизняного ірисівництва. Тож з впевненістю можна констатувати, що нині, як і кілька століть тому, культура ірису не втратила своєї актуальності, а навпаки – набуває все більшої популярності. Тому історія інтродукції видів роду *Iris* та їх сортів в Україні триває і з часом в неї буде вписано нові сторінки.

Список використаної літератури:

17. Родионенко Г. И. Радужные карлики / Г. И. Родионенко // Цветоводство. – 1985. – №3. – С.23-24.
18. Каталог семян, клубней, лукович и корневищ Уманского Царицына Сада. – Умань, 1900, 1901,1902,1903,1904.
19. Каталог произведений Уманского Царицына Сада. – Умань, 1915.
20. Прейс-курант растений и семян, продающихся в Уманском Царицыном Саду. – С.-Петербург, 1885. – С.67.
21. Учебные программы земледельческих училищ, подведомственных Министерству Государственных Имуществ. – С.-Петербург, 1870. – 192с.
22. Проект-программ по цветоводству открытого грунта, цветоводству тепличному, выгонке цветов, дендрологии садовой, древоводству садовому, ландшафтному садоводству / А. Н. Челинцев. –Умань, ? (не известн.). – С. 19-27.
23. Естественная история растительного царства в применении к Русской флоре средних губерний / Сост. Эдуардом Рего. – Москва, 1860. –198с.
24. Вестник Императорского Российского Общества Садоводства. – С.-Петербург, 1875. – С. 64-65.
- 25.Содержание и воспитание растений в комнатах / Э. Регель. – С.-Петербург: Издание К. Л. Риккера, 1898. – С. 517-518.
26. Душистые растения. Эфирные масла / Базаров А., Монтеверде Н. – С.- Петербург, 1899. – С. 280-286.
27. Устройство декоративных садов на открытом воздухе. Практическое садоводство в 2-х частях / Сост. Л. Т. Лучинский. – Пенза, 1891. – Ч.2. – 152с.
28. Baker J.G. Hand book the Irideae / Baker J.G. – London...New York, 1892. – 233p.
29. Michael Foster. Bulbous irises / Michael Foster. – London: Royal Horticultural Society. –1892. – 85p.
30. Поггенполь В. А. Результаты фитофенологических наблюдений над фазами развития дикорастущих и культурных растений в Царицыном саду и на полях земледельческого училища в г. Умань, Киевской губернии. 1886-1890 / Поггенполь В. А. / Отчет и труды Одесского отдела Императорского российского общества садоводства за 1891г. – Одесса, 1892. – С. 1-142.
31. Энциклопедический словарь / Карданахи-Керо. – С.- Петербург, 1895. – XIV. –С.660-661.
32. Два новых ириса: Iris Darius и Madam Chereau // Сад и огород. – 1900. –№2. – С.1.
33. Кичунов И. И. Культура цветущих луковичных растений / Кичунов И. И. // Вестник садоводства, плодводства и огородничества. – 1908. – №12. – С.530-534.
34. Кичунов И. И. Красивоцветущие грунтовые растения луковичные и некоторые многолетние / Кичунов И. И. – С.-Петербург, 1909. – 76с.
35. Ботанические сады Мадрида, Лиссабона и Кью / Липский В. И. – С.-Петербург, 1906. – 264с.
36. Dykes W. R. The genus Iris / Dykes W. R. – Cambridge. – 245p.
37. Les Iris cultivés: Actes et comptes-rendus de la Ire Conférence internationale des Iris, tenue a Paris en 1922. – Paris: Société nationale d'horticulture de France, Commission des Iris, 1923. – 222p.
- 38.Сорти квіткових і декоративних культур / За ред. А. В. Пількевича. – К.: «Урожай», 1986. – С. 69-71.
39. Юхимчук Ю. Д. Цветы / Юхимчук Ю. Д. – К.: Гос. из-во с.- х. литературы УРСР, 1964. – С. 89-90.
40. Бондаренко М. І. Нові форми жоржин / Бондаренко М. І. // Резерви збільшення виробництва сільськогосподарських продуктів: Збірник наукових праць УСГП. – Черкаси, 1967. – С. 321-324.
41. Раевская Т. Е. Лучшие сорта в производство / Т. Е. Раевская // Цветоводство. – 1985. – №3. – С.18-19.
42. Амехин О. А. Японские ирисы / О. А. Амехин // Цветоводство. – 1985. – №3. – С.24-25.
43. Ирисы / Под общей редакцией д.б.н. Родионенко Г. И. – Москва: Колос, 1981. –156с.
44. Георгию Ивановичу Родионенко – 100 лет // Цветоводство. – 2013. – №3. – С.1.
45. Цветовод Добасса // Цветоводство. – 1985. – №3. – С.29.
46. Мицах В. И. Ирисы в Донбассе / В. И. Мицах // Цветоводство. – 1980. – №7. – С.29.
47. Мирошниченко Н. А. Из опыта оригинатора / Н. А. Мирошниченко. – Цветоводство. – 1985. – №3. – С.22-23.
48. Самойленко І. Квіти – її любов і життя, вона не могла інакше / І. Самойленко // Квіти України. – 2015. – №1. – С.6-7.
49. Циба В. Останні оплески Королеви... / В. Циба // Квіти України. – 2010. – №2. – С.32-33.
50. Родионенко Г. И. Перспективы культуры ирисов в СССР / Г. И. Родионенко // Цветоводство. – 1983. – №3. – С.6-7.

51. Декоративные травянистые растения для открытого грунта / Сост. Аврорин Н. А., Артюшенко З. Т., Буянова В. Ф. и др. – Л.: Из-во «Наука», 1977. – Т.1. – С. 158-312.
53. Швец Т. А. Біологічні особливості видів роду *Iris* L. у зв'язку з інтродукцією в умови Правобережного Лісостепу України / Т. А. Швец // Автореферат дис. на здоб. наук. ст. канд. біол. наук. за спец.: 03.00.05 – ботаніка. – Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України. – Київ, 2006. – 20с.
54. Родионенко Г. Выбирая сорт / Г. Родионенко // Цветоводство. – 1975.– №1. – С.11-12.
- Жежерін В. І. Розмаїтій світ ірисів / В. І. Жежерін // Квіти України. – 2002. – №5. – С. 10-11.
55. Дашук Е. И. Проблема идентификации и верификации исторических сортов ириса в научных коллекциях / Дашук Е. И., Ефимов С. В. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Биология, химия». – 2014. – Том 27 (66). – №5. – С. 38-46.
56. Кирпичева Л. Ф. О коллекции ирисов ботанического сада Таврического национального университета им. В. И. Вернадского / Кирпичева Л. Ф., Леонов В. В. // Тезисы докл. научной конф. «Будівництво та реконструкція ботанічних садів і дендропарків в Україні». – Симферополь, 23-26 травня 2006. – С. 155-158.
57. Жигалова С. Л. Історія дослідження півників борових (*Iris Pineticola* Klokov) / С. Л. Жигалова // Внесок натуралістів-аматорів у вивчення біологічного різноманіття: Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Людвіга Вагнера (14-16 травня 2015 року, Берегово, Україна). – Ужгород, 2015. – С. 280-284.

КУЛЬТУРА ІРИСІВ ЛУїЗІАНА

А. Чернугуз, м. Київ

Садова культура ірисів Луїзіана (*Louisiana*) дуже проста. Хоча при вирощуванні цих ірисів і є деякі особливості, але вони не впливають на складність цього процесу. В дикому вигляді їх види зустрічаються вздовж узбережжя Мексиканської затоки, в штатах Іллінойс, Індіана, Огайо і Кентукі, а два з п'яти видів цих ірисів заходять далеко на північ. Один із них, *I. brevicaulis*, знайдений в провінції Онтаріо. Тому є непоганий досвід вирощування ірисів Луїзіана і в холодному кліматі. Їх часто використовують в паркових композиціях та інших громадських посадках для озеленення навіть там, де, здавалось, зовсім холодно, наприклад, у штаті Нью-Йорк.

Оскільки це культура походить із Північної Америки то і досвід її вирощування там найбагатший. Щодо загального розташування посадок ірису Луїзіана слід врахувати, що у природі це рослини низьких і водно-болотних угідь. Вони люблять воду і розкошують в ставках і болотній місцевості, хоча також ростуть і цвітуть дуже добре на звичайних ділянках. Однак, у період посухи ґрунту під цими ірисами ні в якому разі не можна дозволити висохнути. Вони будуть залишатися зеленими і рости в спекотну погоду тільки з достатнім забезпеченням вологою. Луїзіана-іриса краще вирощувати в напівтіні, аніж на відкритому сонці. Але, якщо сонце світить їм менш ніж половину дня, це буде зменшувати продуктивність цвітіння. Дуже доцільно уникати тісної конкуренції з великими деревами

або рослинами з потужною кореневою системою, яка буде забирати більшість вологи з ґрунту.

Посадки Луїзіана-ірисів можна поєднувати із більшістю декоративних рослин. Їх також можна вирощувати на ділянках, що включають лише іриси, хоча суто ірисова ділянка може бути не настільки приваблива в кінці літа, коли листки починають втрачати свою декоративність під час підготовки до нового вегетаційного сезону. Будь-які пожовклі листки можуть і повинні бути видалені, щоб поліпшити зовнішній вигляд куща і стимулювати наростання нових листків.

Підготовка ґрунту

Для вирощування Луїзіана-ірисів часто рекомендується кислий ґрунт, але це не є правилом. Він може бути нейтральним або навіть трохи лужним, оскільки Луїзіана-іриси були знайдені в дикій природі в місцевостях з такою кислотністю ґрунту, і вони чудово росли в цих природних умовах. Однак, Луїзіана-іриси при вирощуванні на дуже лужних ґрунтах, будуть мати жовті листки і хирявий ріст. Немає однозначних вказівок меж терпимості цих ірисів до показників кислотності ґрунту, але загальний досвід їх вирощування вказує, що найкращі результати досягаються в межах 5,5-7,2. До лужних ґрунтів можна додавати деяку кількість сірки. Ці іриси потребують ґрунти з високим вмістом поживних речовин і, зокрема, органічної речовини. Відмінним доповненням до цього є мульча у вигляді дрібної соснової кори, листяного компосту або перегною, що додається при підготовці ґрунту під посадки. Якщо ґрунт глинистий, корисно додати деяку кількість піску. Хоча ці іриси в дикій природі і ростуть часто на глинистих ґрунтах, все-таки для їх кращого росту і цвітіння в садах їх бажано висаджувати у легкий вологопрониклий ґрунт. Якщо іриси розмістити у воді замість посадки на ділянки, варто урахувати деякі фактори. Потрібно придбати спеціальний ґрунт для водних культур, бо звичайний не пристосований, для того, щоб горщики з ним розміщувати у воді, він занадто легкий для цього. Якщо це можливо, варто підготувати місце для посадки ірисів за кілька тижнів раніше, але не хвилюйтеся, якщо у вас є необхідність посадити їх негайно. Традиційною є рекомендація додавання органічних і повного мінерального добрива (наприклад, у співвідношенні NPK 8 -8- 8) і

ретельно перемішати їх із землею. Добре було в використати добриво для азалій і камелії, якщо є необхідність у підкисленні надмірно лужних ґрунтів. Органічні добрива також є ефективними, хоча важко оцінити, яка їх кількість еквівалентна збалансованому мінеральному добриву, а також не так багато конкретного досвіду, щодо застосування їх до Луїзіана-ірисів.

Посадка та розмноження

На відміну від більшості рослин, які переходять в стан спокою або ростуть дуже повільно взимку, цикл росту Луїзіана-ірисів в природному середовищі фактично починається уже восени, продовжується протягом зимових місяців та завершується бурхливим ростом та цвітінням навесні. Коли погода стає жаркою, ріст може сповільнитися або навіть зупинитися, особливо якщо ґрунт недостатньо вологий та родючий. У північних регіонах взимку під дією низьких температур вегетація буде перервана.

Терміни

Згідно з циклом росту, найкращим часом, щоб пересадити і розділити Луїзіана-іриса, є середина-кінець серпня, вересень, жовтень, незабаром після того, як почався період росту нових пагонів. Іриса посажені пізніше, не зможуть досить добре укорінитися, щоб досягти нормального росту і цвітіння навесні. В умовах холодного клімату осінні посадки також можна рекомендувати, але досить рано, щоб рослини мали змогу адаптуватися до холодної погоди. Найкращі місяці – серпень та вересень. Не рекомендується пересадка відразу після цвітіння. Спекотна погода, що припадає на сезон цвітіння, згубно діє на рослини, сповільнюючи їх ріст або навіть призводить до раннього періоду спокою. Чим довший і сприятливіший сезон для росту листків, тим кращі шанси на щедре цвітіння наступного року, тому що рослини мають можливість наростити великі кореневища з запасом поживних речовин для підтримки цвітіння наступного сезону. В разі необхідності пересадки після цвітіння, переконайтеся, що буде забезпечено постачання в необхідних кількостях для рослин води. Крім того, можна потримати іриса у воді в горщиках, встановивши неглибоко і в півтінь, де вони підтримають свій ріст до настання посадкового сезону.

Розміщення. В ідеалі кореневища ірисів повинні бути посажені на глибину близько 1,5 - 2 см, при наявності зверху шару мульчі над ґрунтом 3-5 см. Між рослинами має бути близько 50 см одна від одної. Луїзіана-ірисі можуть зростати на одному місці 3-4 роки. Після, їх доцільно викопати і розділити, зменшивши кущі та додавши до ґрунту органічних добрив. Це ніби пересадка на нове місце. Пам'ятайте, що з появою кожного нового листка кореневища стають довгими, і різні сорти, посаджені занадто близько один до одного, можуть перемішатися і їх важко буде визначити. Швидкість росту кореневища залежить від сорту, оскільки типовий розмір кореневища варіює. Щороку по обидві сторони від кореневища відростає два або більше нових пагонів приблизно перпендикулярно до батьківського кореневища, що призводить до швидкого збільшення площі, зайнятої одним кущем. З одного кореневища утворюється один квітконіс, який зацвітає тільки один раз. Беручи до уваги розміри дорослого куща, можна заздалегідь визначитися, куди посадити Луїзіана-ірис. Рослини вирошені поділом кореневищ будуть відповідати в усіх відношеннях батьківській рослині, а вирошені із насіння сортів будуть відрізнятися, і досить помітно, адже це вже є суто селекційний матеріал.

Полив

Як ми вже згадували раніше, полив для ірисів Луїзіана є необхідним для забезпечення достатнього водопостачання кореневищ у вегетаційний період та для забезпечення гарного цвітіння. Ділянка з ірисами не повинна бути сухою. В посушливий період її треба ретельно поливати. Без хорошого поливу в літню посуху рослини можуть припинити ріст або навіть перейти в стан спокою.

Підживлення

Насправді, є різні поради щодо використання добрив. Традиційними є такі: як ми вже згадували, для нових або пересаджених кущів (до яких були додані при посадці добрива і органіка), достатньо додати трохи комплексного добрива приблизно за два місяці до цвітіння. Кущі, які не були пересаджені в кінці літа, зазвичай отримують два підживлення, перше повним NPK добривом у співвідношенні 8-8-8 на початку вегетаційного періоду, і потім позакоренево уже без азоту

незадовго перед цвітінням. Таке співвідношення NPK, вважається кращим від тих, де наявний високий вміст азоту. Він стимулює швидкий ріст листової маси, пригнічуючи при цьому цвітіння. Також рослини стають вразливими до деяких захворювань. Окремі автори рекомендують і третє підживлення – після цвітіння. Дехто визнає кориснішим рідке добриво або з додаванням більшої кількості азоту. Спеціальне добриво уповільненої дії рекомендується для рослин, посаджених у воду.

Відомо що Луїзіана-іриси люблять підживлення і мало хто сумнівається, що в основному садівники дають його для рослин трохи менше, ніж потрібно. Нездатність листків залишатися міцними і зеленими в спекотні місяці після цвітіння, ймовірно, пов'язана з недостатньою кількістю води і недостатнім підживленням. Випадки з надмірним підживленням вкрай рідкісні, а от скарги, що "Мої Луїзіана-іриси не цвітуть" часто асоціюються з недостатнім їх мінеральним живленням.

Мульчування

Мульчування є важливою частиною для забезпечення сприятливих умов росту культури ірисів. Мульча слугує багатьом цілям, таким як збереження вологості ґрунту, захисту ділянки від бур'янів, збільшенню вмісту органічної речовини у ґрунті і захисту від впливу сонця та перегріву. Близько 5-7 см компосту або перегною або навіть свіжого листя, хвої сосни або соснової кори є відмінним матеріалом в якості мульчі.

Захворювання та шкідники

У природі Луїзіана-іриси не схильні до багатьох захворювань і не дуже привабливі для комах і шкідників. Але деякі моменти в цьому плані слід розглянути.

Іржа - грибне захворювання, яке з'являється, як червоні та темно-коричневі борошнисті плями, часто з жовтими краями на листках і стеблах. Листки можуть серйозно знебарвитися і надалі відмерти. Іржа не може серйозно пошкодити всю рослину, але вона псує декоративний вигляд кущів. Слід уникати передозування добривами, особливо з високим вмістом азоту, і цим можна потенційно перешкоджати поширенню іржі. Дехто вважає що коров'ячий гній, зокрема, може сприяти виникненню іржі. Кращий спосіб уникнути іржі – це

видалити і спалити сухі листки. Іржу викликає гриб, і якщо заражені листки не згнивають в саду, то його життєвий цикл порушується. Якщо зараження іржею почалося, важливо не залишати уражені листки на компост. Можна обприскувати рослини, де є ураження іржею, системними фунгіцидами, але це можна робити лише у профілактичних цілях. Якщо хворі листки залишити, іржа, ймовірно, повернеться в наступному році.

Листки «Шахтар» спостерігаються у вигляді білих ходів у тканинах листка, особливо при основі, в спекотливу погоду. Це викликано личинками невідомих літаючих комах. Якщо листки стають непривабливими, вони просто можуть бути видалені. Користуватися в такому випадку інсектицидами не варто.

Дротянки і совки можуть викликати проблему на ділянках, де поряд розміщені посадки Високих борідкових ірисів. Шкідник потрапляє до кореневища і може вигризти його, в тому числі і знищити його квіткову бруньку. Перша ознака цього – центральний листок у віялі стає жовтим і засихає. Це пояснюється тим, що знизу листка шкідник, пройшовши шлях вглибину до кореневища, пожирає зростаючий молодий кінчик росту. Якщо відразу це помітити, його можна витягти і знищити, врятувавши таким чином кореневище від серйозного пошкодження. Іноді можна заздалегідь спостерігати погризені або пошкоджені листки, перш ніж шкідник досягне кореневища. Його можна теж відшукати в землі і знищити. Але пошкоджене кореневище не варто викидати, адже з нього можуть вирости нові бічні пагони, хоча цвітіння в цьому сезоні уже можна і не побачити.

Слимаки теж завдають шкоди цвітінню, особливо в умовах підвищеної вологості і опадів. Можна використовувати приманки, що є у продажу, або ставити блюдця з пивом. Це не є серйозною проблемою.

Сонячні опіки – це не хвороба, а результат дії спеки в середині літа на кореневище, коли воно стає м'яким і зморщеним. На відміну від Високих борідкових ірисів, кореневища Луїзіана-ірисів потребують посадки нижче рівня ґрунту. Іноді, особливо наприкінці сезону, вони виходять на поверхню, піддаючись впливу високої температури, якщо посаджені

дуже близько до поверхні ґрунту. Проблему вирішує підси-
пання ґрунтом зверху або мульчування.

Кроти і миші є досить серйозною проблемою в деяких
регіонах. З метою запобігання пошкодженню або взагалі пожи-
ранню кореневищ, іриси можна садити у досить великі контей-
нери, враховуючи швидкий приріст кореневищ, і закопувати в
землю. Це дає перевагу і з точки зору збереження вологи,
оскільки зменшує дренаж у ґрунті. Звичайно, це завдає більше
клопоту, ніж просто посадка в землю, але зберігає іриси від
гризунів.

(Статтю підготовлено за матеріалами зарубіжних сайтів)

НОПАТКИ ГІБРИДИЗАТОРА

Баррі Блайз, Австралія

Гібридизатори й потенційні гібридизатори часто задають
нам питання, чи є фертильними ті або інші сорти, щоб одер-
жати від них якісні сіянці. Це ж питання я часто задаю сам
собі й іншим гібридизаторам. Деякі математичні викладення
можуть показати, чому часто дається відповідь – "не пробу-
вав" або "я поняття не маю". Опираючись на нашу програму
гібридизації, ми прагнемо виростити від 5000 до 10000 сіянців
у рік. Ми відбираємо близько 200 для подальшої оцінки, і як-
що ми захочемо спробувати зробити запилення кожного з них
з іншими сіянцями або вже названими сортами, то зробивши
математичний розрахунок кількості запилень, ви побачите, що
це зовсім нереально. Коробочки Високих борідкових ірисів мі-
стять від одного до приблизно вісімдесяти насінин на одну ко-
робочку, тому візьмемо середнє значення – сорок насінин на
коробочку як базову цифру для розрахунків запланованої кі-
лькості вирощуваної розсади і для своєчасного обмеження на-
ших бажань. Отже, 200 сіянців схрещуємо один з одним, у то-
му числі і взаємні схрещування. $200 \times 200 = 40000$ схрещувань,
припускаємо, що ми їх усі зробили. Як правило, у гарний се-
зон (при сприятливій погоді) ми очікуємо 50% вдалих запи-
лень, тобто 20 000 коробочок, у кожній коробочці 40 насінин
разом одержуємо 800 000 сіянців, якщо всі вони проросли.

Знову ж, якщо ми маємо в середньому 50% проростання, то одержуємо 400 000 сіянців.

Не вдаючись у подальші розрахунки, додаємо сюди схрещування з іншими раніше відібраними сіянцями і уже названими сортами, а також зворотні схрещування, можна побачити, що відповідь на первісне питання не завжди може бути надана. Вирощувати і оцінювати навіть щороку 10 000 сіянців займає дуже багато часу, і ми знаємо, що коли ми намагалися виростити 15 000 сіянців, то було майже неможливо приділяти всім їм найпильнішої уваги і ухвалювати обмірковані рішення щодо подальшого відбору.

Це надає (будь-якій людині) можливість зробити величезну кількість запилень, що ніколи раніше не робилися іншими, і це набагато простіше і захоплює, ніж повторювати запилення вже зроблені іншими селекціонерами раніше. Пробуйте, це буде безліч ваших власних ліній з вашими унікальними і захоплюючими витворами.

Щороку часто ставлять інше запитання – "Ви мали гарні сіянці цієї весни?" Я думаю, що можу показати кілька сіянців, що зацікавили мене. Ми робимо свою оцінку, але це тільки перше цвітіння, але більшість із них ніколи не дійде до фінішу, і не будуть зареєстровані, за різних причин при наступних вибракуваннях у плині трьох - п'яти років вони будуть видалені. Таким чином, вони не призначені для продажу, просто для показу результатів від різних схрещувань (Див. кольорові вкладення, с. 42-43).

Стаття з останнього каталогу "Tempo Two"

Переклад О. Монако

СЛОВО ПРО ЮВІЛЯРА

ЙОГО РОКИ – ЙОГО БАГАТСТВО

Алла Черногуз, м. Київ

Якось так вийшло, що цього року в нашій Спільці маємо цілу лавину ювілярів (цікаво, чим пояснити, чому так підібрався колектив?) - їх аж десять. І наявні всі можливі дати: і 40 років, і 50, 60, і 70, і ... 80! Звичайно, всіх ми їх вітаємо,

радіємо, що вони є членами УСІ, зичимо всім їм «многіє літа». Але про одного ювіляра варто сказати дещо більше. А саме – про Бориса Миколайовича Правдивого. Давно були такі думки, і ось випала чудова нагода хоч коротко, а розповісти про цю цікаву особистість.

Уже років п'ятнадцять спілкуюся з Борисом Миколайовичем, і це особливе спілкування, бо воно не зводиться до звичайних фраз типу «як справи», «що там погода». Всі мої знайомі знають – коли «на проводі» Правдивий, уже до ночі не варто і телефонувати, все рівно буде «зайнято». Що ж такого магічного в розмовах з ним? Важко сказати відразу. Напевне, поступово це буде зрозуміло. Як не прикро (і це вже аксіома), про своїх людей ми дізнаємося не від наших співвітчизників.

*Б. Правдивий на Загальних
Зборах УСІ у 2012 році*

Так і цього разу – розповів мені про Бориса Миколайовича засновник РОІ С. Локтев, і він же дав телефон Правдивого. Що мене вразило в першій же телефонній розмові – так це безмежна обізнаність Бориса Миколайовича в ірисівництві і його невпинне бажання ділитися своїми знаннями (але лише з тим, хто цього хоче і хто його «чує»). Відразу ж на мене висипалися «гігабайти» інформації про родоводи найпопулярніших на той час сортів (звичайно, з огляду гібридизації), а надто – улюбленців Правдивого – ірисів-пліката. В мене був легкий шок, я тоді ще не знала, що вже «захворіла ірисами». Як тоді, вперше, так і до сих пір я слухаю Бориса Миколайовича годинами і це без перебільшення. Про себе Борис Миколайович лише зараз інколи мимохідь розповідає, а так – лише про іриси. Та за багато років спілкування дещо-таки «впливло». В першу чергу варто сказати, що наш ювіляр дуже скромна і неординарна людина, надзвичайно цікавий співрозмовник, він не терпить і відразу відчуває фальш, підлабузництво та нещирість. Іще на прикладі Бориса Миколайовича вкотре впевнилася – якщо митець, він ним залишається завжди. А Борис Миколайович –

людина творча і він завжди це підкреслює («створення нового сорту – це мистецтво і не кожному дано»).

*Борис Миколайович
у «своїй стихії»*

Який же він – селекціонер ірисів Борис Правдивий? У школі учень Правдивий показував неабиякі знання з математики та хімії. Усі його бачили студентом КПІ. Але сталося не так, як бажалося. Борис вступив (і куди б ви думали?) – в художній інститут.

Цікавий поворот долі, чи не так? Але то доля і сталося те, що мало статися напевне. Правдивий став художником, хоча як не маєш таланту, то скільки не вчись – не вийде. Все життя Борис Миколайович пропрацював на ниві мистецтва, він художник-графік,

член Національної Спілки Художників України з 1961 року. Свої

роботи не дуже любить зберігати, багато дарує, в тому числі і за кордон. Якщо знає, що людина не може належним чином оплатити роботу, краще подарує («якщо віддати дешево, то цим я принижую не лише себе, а і своїх колег-художників, що так низько ціную українське мистецтво»). Дуже гарно сказано.

Наразі діяльність Бориса Миколайовича як оригінатора ірисів – це те ж саме високе мистецтво, яке поєднує творчість і тяжку рутинну роботу. В даному питанні варто прислухатися до його порад, бо Борис Миколайович як ніхто інший відчуває палітру кольору і пропорції квітки! Його сорти, ці викохані багаторічними спостереженнями і відбором «малята», говорять самі за себе. Немає на сьогодні в Україні іншого селекціонера ірисів, чий б сорти так широко були відомі, особливо його улюблені карлики. Не без гордості Борис Миколайович розповідає як високо оцінив його роботу Кеппел («все-таки приємно, що не кажіть»). Митець зрозумів митця навіть

не бачивши живої квітки – лише читаючи родовід сортів. Ось так!

На запитання про улюблений власний сорт відповідь була не відразу, а в два етапи: спочатку ШЕСТИПЛЕЧИК, а другого дня – НІЧКА. При цьому Борис Миколайович перерахував усі «плюси» цих сортів і, повірите, забарвлення було не на першому місці. Головне – як ці сорти ростуть і як квітують, яка форма квітки. В доробку Правдивого є серія цікавих сортів, цікавих не кольором, а формою квітки. Їх довго і ретельно Борис Миколайович відбирав, роблячи цілеспрямовані запилення. Форма наразі зовсім непопулярна і незвична, оскільки всі надають перевагу пишним гофрованим та і вітчизняним сортам, які, зачасти, відрізняються лише назвами. А в цих сортів зовсім інша форма – він назвав її «пропелер», коли фоли вузькі горизонтальні і однакової ширини, починаючи від основи. Дуже незвично, але варто це бачити, коли великий кущ одного сорту квітує. Маємо незліченну кількість таких собі «метеликів». «Добре було б зібрати всю цю «гвардію» і посадити на окрему ділянку, дати їм розростися, а потім оцінити» - з деяким жалем Борис Миколайович відзначив в одній із розмов, що цей напрям його роботи не знайшов належної оцінки з боку колекціонерів ірисів. Але іще «не вечір»! Як відомо, багато що знаходить свій шлях через терни. Тож і «пропелери» теж з часом-таки мають посісти своє чільне місце в наших колекціях, просто ми іще «не доросли» належним чином оцінити цей напрям в гібридизації. Свого часу ніхто не звертав уваги на просторове продовження борідки, азараз це модно, а так звані «пласкі» іриса – вся Україна уже «повелась» на це. Мода – цікава дама і вона диктує часом, здавалось би, неприпустимі речі. Відбирати «зерна від половини» треба вчитися і вчитися.

Можна годинами слухати (і не мати можливості навіть вставити слово) розповіді Бориса Миколайовича про сіянці, про майбутні сплановані довгими зимовими днями схрещування. Довелося мені побачити і ділянки, де він висаджує іриса. О, це особливий бік його творчості – рутинна праця! Оскільки Борис Миколайович – «математик, що не відбувся», то все в нього підлягає точності, обліку і контролю, посадки засновані на точних розрахунках і схемах, які

вдосконалювалися роками. Його записи – то взірць акуратності і чіткості, вони вражають різнокольоровістю позначок, скорочень, тільки йому відомих посилань. Невідомо як робила б я і чи робила б це взагалі, якби не зустріч з Борисом Миколайовичем і його повчання. Все насіння підлягає строгому перерахунку і обліку, кожна коробочка висівається по схемі (до речі про терміни посіву насіння є окрема стаття Бориса Миколайовича). Ділянки, де висіяно насіння, абсолютно чисті. Якщо яка насінина не проросте, він її знайде в землі. Це вражає! Отака скрупульозність у підході до такого буденного заняття! Впевнена, що цього ніхто не робить (я – точно ні). А як акуратно Борис Миколайович готує посадковий матеріал, як ретельно, навіть кісточкою, прочищає лопатки, водою промивати – не визнає, бо ірис і вода – несумісні речі, вважає він. Це цілий процес, цьому теж не перестаю дивуватися і захоплюватися, як треба любити рослину, щоб так до неї бережно відноситися.

Хочеться, звичайно, всьому навчитися, все запам'ятати. А інформацію він дає у величезному обсязі, це точно. Мало хто повірить, але то правда – наша перша зустріч з Правдивим тривала 4 чи 5 годин, без перерви навіть на «покурити» (це, як я пізніше зрозуміла, річ, без якої, на жаль, Борис Миколайович не може почуватися комфортно, скажемо так). Маючи неабиякі знання і в першу чергу багаторічний досвід в ірисівництві, Борис Миколайович готовий годинами про це говорити. В свій час він не просто читав, він майже вивчав «Check List», цікавлячись як відомі оригінатори отримували свої кращі сорти, робив при цьому узагальнюючі висновки.

Однак, є і інший Правдивий. У душі і сьогодні – це молодий хлопчина-романтик, любитель запоем читати пригодницькі книги, дивитися фільми-вестерни, де його цікавить не стільки сюжет, скільки режисура і робота акторів. Надзвичайно захоплюють Бориса Миколайовича і сучасні пригодницькі усім відомі книги.

Сказати про Правдивого як про селекціонера – це одно, а можна трішки і про іншого Правдивого – про людину, що сильно любить землю і людей на землі, незважаючи на те, що все життя провів у мистецьких колах, що жив у великому місті.

Хоча, і це якось символічно, народився наш герой не деінде, а в селі на Житомирщині, на берегах невеликої мальовничої річки Жерев, що в Овруцькому районі. Робота в майстерні художника, виїзди на природу, де він черпав матеріал для своїх ескізів – все це пізніше сприяло тому, що Борис Миколайович все частіше і частіше навідував село, все довше і довше залишався там при найменшій нагоді. Прийшов час, коли митець змінив палітру з фарбами на палітру барв природи, що ними так щедро ділиться рідна земля. Серце підкало художнику, що для продовження творчості, але уже на іншій стезі, треба йому повернутися в сільську хату. Думаєте, там всюди квітували іриси? – Не так то було! Як виявилось, Борис Миколайович був відомим на всю округу овочівником і садівником. До сих пір сусіди пригадують чудові перці, помідори та різноманітні сорти квасолі з його ділянки, а сусідські дітлахи і зараз прибігають до «діда Борі» поїсти власноруч ним прищеплених ранніх персиків, абрикосів чи екзотичної актинїдії. А вже щодо догляду за персиками – це друга після ірису тема розмов! Все було дбайливо доглянуто, про все було перечитано масу літератури. А іриси, іриси прийшли якось самі собою (на жаль, не вдалося розпитати про це). До речі, Борис Миколайович ніколи не займався реалізацією своїх сортів, бо він цілковито згоден з Ніною Мірошніченко, що селекція і бізнес – речі несумісні. Він кілька разів зустрічався з Ніною Опанасівною, з великою увагою прислухався до її порад і зараз часто розповідає про це. Хоча, як на мене, підхід до своєї справи у цих двох оригінаторів кардинально різний, проте результат однаковий – прекрасні творіння їх рук – іриси.

Хто цікавиться сортами Бориса Миколайовича, не міг не помітити одну особливість: багато назв – це дитячі імена або імена героїв дитячих пригодницьких книг. Це зовсім не випадково. Борис Миколайович страшенно, до нестями любить маленьких дітей. Всі онуки сусідів – то завжди його слухняні друзі. Якась магічна сила притягує їх до «діда Борі». Виховуючи свого онука, він проживав з ним усі його пригоди, цікавився всіма аспектами педагогічної науки, щоб з малого хлопчини виріс гідний громадянин. До всього цього слід додати і тонке відчуття гумору та надзвичайну спостережливість цієї людини. Наприклад, по вигляду кореневища ірису він може

сказати, як краще посадити сіянець, щоб він не завадив у майбутньому своїм сусідам. Восени підмічає, як ті чи інші рослини дозрівають – це теж вказує, якою буде зима, як будуть зимувати іриси.

Багато чого може розповісти Борис Миколайович, багато є питань, на які він як фахівець своєї справи може дати вичерпну відповідь. Особливо любить він розповідати про так звані тонкощі в ірисівництві, про речі, на які мало хто звертає увагу. Це, насамперед, і терміни посіву, і питання догляду за посадками, і питання обрізки ірисів при пересадці. А на питання, чому не квітуть іриси відповідь Бориса Миколайовича така: якщо ірис не згнив, якщо його не підгризла совка, то він зобов'язаний квітнути. В іншому разі він не зацвіте з двох причин: 1) не закладена квіткова брунька, 2) центр віяла «випав» від підмерзання. До речі, Борис Миколайович настійно радить ніколи не зрізати квітконос, а лише виламувати, натиснувши в основі пальцем, щоб він хруснув. Це місце ніколи не буде гнити на відміну від того, коли ми зріжемо ножем, переносячи при цьому віруси від хворої рослини здоровій.

Як професійний художник Борис Миколайович приділяє особливу увагу опису кольорової гами квітки, дуже ретельно підходячи до таких понять як «гофрування», «мереживо», «хвилястість», «бульбашки», адже деякі з них при перекладі з англійської мають двоякий зміст. Принцип роботи його цілком відповідає словам Кеппела: «точність опису говорить про повагу до того, хто буде це читати». Наразі багато оригінаторів стикається з проблемою точного опису забарвлення квітки ірису. Борис Миколайович впевнений, що ніякі друковані шкали кольорів не передають колір саме квітки ірису, яка має свій особливий відблиск, текстуру, інколи відтінки накладаються один на інший і т.д. Це може майже ідеально передати лише спеціальний об'єктив з відповідними шкалами, впевнений він. Ще одна порада від Правдивого – ніколи не обрізати листки ірисів, які підсохли – лише акуратно «роздягати» і то в дощову погоду чи по росі. Чому так? Пояснює тим, що, обрізаючи, можна пошкодити молоді бічні пагони, які закладені і заховані в пазухах листа. «Роздягаючи», ми їх не пошкодимо. І це теж прийшло з роками. І обрізати ірис при пересадці треба під кутом і кожен

листок окремо, залишаючи при цьому по можливості неушкодженим центральний листок. У такому випадку ірис швидше піде в ріст.

Ось така це людина – наш ювіляр, корифей вітчизняного ірисівництва, наш наставник і Почесний Член УСІ, ветеран нашої Спілки Борис Миколайович Правдивий. Довгих років життя, втілення творчих задумів і міцного здоров'я Вам, шановний Вчителю! А ми, в свою чергу, будемо прагнути стати Вашими старанними учнями.

ЮВІЛЕЙ УСЛАВЛЕНИХ СОРТІВ

50 РОКІВ СОРТУ BABBLING BROOK

Ігор Хорош, м. Тернопіль

50-річний ювілей ірису... Чи говорить для вас щось ця фраза? Особисто мені хочеться «зняти капелюха» при зустрічі з таким сортом, а ще подякувати людині, з допомогою якої він увірвався на «Ірисовий Олімп», людині, котра сіяла-пересіявала тисячі насінин, далі відбирала десятки кращих

сіянців, спостерігала, порівнювала, вибраковувала недосконалих, і все це для того, щоб у світі ірисів з'явився той Єдиний, Неповторний, одним словом – Шедевр. Саме таким шедевром виявився BABBLING BROOK.

Щасливчиком, котрий майже шість десятироків тому схрещуючи GALILEE Орвілла Фея (Orville Fay) та SYMPHONY Джорджії Хінкл (Georgia Hinkle) і, очевидно не очікуючи такого колосального успіху, став на той час ще не вельми відомий, зовсім юний гібридизатор Кіс Кеппел (Keith Keppel). Той самий Кеппел, який створив для наших садів та ірисових колекцій сотні справжніх, неперевершених шедеврів, лауреатів та дипломантів різноманітних ірисових конкурсів та виставок. Той самий Кеппел, хто і надалі працює, повністю віддаючись своїй улюбленій справі та щороку реєструє по декілька нових унікальних створінь, чії сорти поєднують в собі вишуканість, стійкість та інші декоративні та ростові якості, яких так часто, нажаль, не вистачає у багатьох «новинок» інших гібридизаторів. Кіс ніколи не «гнався» за кількістю створених

сортів, завжди переймався якістю кожного новоствореного – і вони віддавали сторицею, стаючи черговими переможцями та завойовуючи для свого Маестро нові Дипломи, Кубки та Медалі.

Кожен відомий гібридизатор має свого первістка, котрий приніс йому світове визнання, своєрідну візитну картку. Саме такою «візитівкою» для Кеппела став BABBLING BROOK, поєднавши в собі чисте лазурово-блакитне забарвлення, ідеальну класичну форму, красиве гофрування, відмінний ріст та стійкість до несприятливих погодних умов та захворювань.

В моїй ірисовій колекції BABBLING BROOK з'явився у 1989 році одним із перших сортів ірисів, що повністю перевернули мою уяву про ті всім відомі «півники», які асоціюють і досі у багатьох людей з «вухастими-язикастими», тими самими, що вже тепер носять титул «Історичні сорти». Не виключено, що в недалекому майбутньому вони стануть такими ж популярними як старовинні англійські троянди чи лілії Мартагон. Та це ми побачимо згодом. Сьогоднішній наш іменинник, я впевнений, буде жити довго та щасливо.

Ось перелік нагород, отриманих цим дивовижним сортом за свою багаторічну «кар'єру» - Вища Рекомендація (НС) 1965 рік; Схвальний Відзив, нагорода I ступеню для інтродукованого в США сорту (НМ) 1967 р.; Вибір Суддів (JC) 1967 та 1968 рр., Нагорода NTG 1968 рік, Нагорода за Заслуги (AM) 1969 рік і звичайно ж, у 1972 році сорт нагороджений найвищою нагородою Американської Ірисової Спілки (AIS) – Медаллю Дайкса.

За всі роки, відколи сорт росте в моєму ірисовому саду на грядці «Історичні сорти», він жодного разу не хворів, не примерзав, щорічно рясно квітував, даруючи саду чудове лазурово-блакитне забарвлення, колір ранкового неба, морської затоки, колір гірського джерела.

З Ювілеєм тебе, BABBLING BROOK!

МИСПЕЦЬКА СПОРІНКА

Терентьева Марина, м. Київ

Мій сад вдягнув весільне убрання,
Духмяним цвітом кличе і воліє.
Ще трошки і смарагдове гілля
Пейзажами митців заволодіє.

Мій сад вдягнув весільне убрання
На всіх деревах білі зоре - квіти.
Летять, летять пелюстки навмання,
Тепер їм все одно куди летіти.

Цей фантастичний білий зорепад,
Цей сніг з пелюсток від зими на згадку.
Уже прокинувся від сну мій сад
І хоче наплодити на радість спадку.

Так рік у рік затверджує життя,
Народження, хоч смерть – не оминути.
Лиш спалах в вічності – земне буття
І на нових галактиках воскреснути та бути!

Вітер полем летить, гониться
І співає про квіти пісні.
На землі завжди так водиться:
Прокидається все навесні.

Зацвітає, від сонця мружить, сяє,
Зеленіє, буяє, росте,
Народжає нове, не тужиться -
Ось землі завдання просте.

Уквітчає веселками-квітами
Всі сади, діброви, поля.
А сумне - мереживо вітами,
Це воскресла весна і я!

НАШІ ЮВІЛЯРИ

2017 рік буде щедрим на ювілеї для членів Української Спілки Ірису. Щиро вітаємо наших колег-ірисівників, зичимо міцного здоров'я, добра і сімейного затишку, успіхів на ниві ірисівництва, любові та поваги від рідних і друзів, прекрасного настрою і творчої наснаги на довгі роки!

40 років
ПАВЛО ЗАВАЦЬКИЙ

50 років
ІГОР ХОРОШ
ЛАРИСА ЧЕСНОВА

60 років
ОЛЕКСАНДР МОНАКО
ІВАН САМОЙЛЕНКО
АЛЛА ЧЕРНОГУЗ

70 років
ЄВГЕН НАЗАРОВ
ВІРА ПАСТУХ

75 років
ОЛЕКСІЙ ОСАУЛЕНКО

80 років
БОРИС ПРАВДИВИЙ

БЛАГОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ УСІ

Велика робота проведена і проводиться Спілкою в плані залучення членів УСІ до благодійності. Щира подяка всім, хто дарує частину своїх колекцій, тепло своїх рук, свого серця для озеленення нашої землі. Ми маємо досвід тісної співпраці з колективами парків і садів у різних регіонах. Це НБС ім. М.М. Гришка, парки—«Тростянецький», «Софіївка», «Олександрія», «Феофанія». Наші іриси ростуть навіть у високогірному заповіднику в Івано-Франківській області. Особливо приємним є наше співробітництво з молодими парками і садами. Вони щиро вдячні за посадковий матеріал членам УСІ Є. Бойко, Г. Мамченку, О. Монако, В. Тисячній, О. Чіпенку, А. Черногуз. Приємно, що ми поширюємо не лише Борідкові іриси. Уже традиційно в дендропарках «Івушка» та «Криворудський» кожного року висаджуються рослини ірисів Спурія з колекції А. Черногуз – цих незамінних в ландшафтному дизайні рослин.

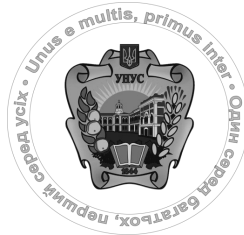
Як завжди, закликаємо колег повідомляти Правління УСІ про свою благодійну діяльність, про всі свої добрі справи, спрямовані на озеленення, на перетворення нашої країни в квітучий сад. А ми в свою чергу із задоволенням надаємо всім адреси організацій, які з вдячністю приймуть наш посадковий матеріал та будуть дбайливо доглядати висаджені квіти.

БАНК НАСІННЯ УСІ

В УСІ існує банк насіння Борідкових та Неборідкових ірисів для розповсюдження між членами Спілки. Всі, хто має надлишок насіння ірисів, можуть надіслати його на адресу Правління УСІ. Пакетики необхідно підписати, вказавши рік збору насіння, сад, де воно зібране чи місцевість (якщо насіння зібране в природі) і прізвище особи, яка надіслала насіння. Будемо щиро вдячні.

ОГОЛОШЕННЯ ПІА РЕКЛАМА

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ІРИСУ

VII З'ЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

ЗАПРОШЕННЯ

УМАНЬ – 2017

Вельмишановні ірисівники – науковці, професіонали, любители та всі поціновувачі культури ірису!

Уманський національний університет садівництва має за честь запросити Вас на VII з'їзд Української спілки ірису, який проходитиме в найстарішому навчальному закладі садівничого профілю України (рік заснування УНУС – 1844), на Черкащині, у мальовничому місті Умань
з 19 по 20 травня 2017 року.

Програма з'їзду:

18 травня – індивідуальний заїзд та поселення учасників.

19 травня

9-00–10-00 – продовження заїзду і поселення.

10-00–11-00 – реєстрація учасників заходу та брейк-кава.

11-00–13-00 – засідання УСІ (вітальне слово, змістовні доповіді з питань ірисівництва фахівців УНУС).

13-30–14-30 – обідня перерва

14-30 – знайомство з історичними надбаннями університету: **музейна кімната стародруків УНУС** (окрім загальної експозиції буде представлена тематична – «Історія ірисівництва у світі та Україні»), науковий гербарій УНУС, **архітектурні пам'ятки початку й середини 19 ст., колекційний ботанічний розсадник** (заснований понад 140 років тому), **теплично-оранжерейний комплекс** (понад 150 років), **ірисарій, відвідини національного дендропарку «Софіївка».**

19-30 – дружня вечірка

20 травня

9-00–10-00 – сніданок.

10-00 – знайомство з державним історико-архітектурним заповідником «Стара Умань», у рамках заходу екскурсія – «Таємничими підземеллями монастиря Василіанів» (рік заснування 1784), відвідини інших визначних місць.

12-00 – 13-00 – круглий стіл у дегустаційній залі УНУС, підведення підсумків. Від'їзд учасників.

Якщо Ви вже маєте запитання, телефонуйте:

+380979637730 – Віктор Карпенко.

З повагою оргкомітет!

ЧЛЕНСТВО У СПІЛЦІ

Спілка має три категорії членів: індивідуальні, колективні та почесні.

Індивідуальними членами Спілки в кожному календарному році можуть бути громадяни України, громадяни інших держав, особи без громадянства, які:

- ◆ Досягли 18 років;
- ◆ Надіслали до Правління письмову заяву про надання членства в Спілці та дотримання її Статуту;
- ◆ Прийняті до Спілки Правлінням;
- ◆ Сплатили щорічний членський внесок.

Колективними членами Спілки можуть бути трудові колективи будь-яких підприємств, установ, організацій, об'єднань, спілок, фондів, спеціалізованих чи фахових об'єднань, які:

- ◆ Зацікавлені діяльністю Спілки;
- ◆ Надіслали до Правління письмову заяву про надання членства в Спілці та дотримання її Статуту, а також копії рішення керівного органу колективу підприємства про вступ до Спілки;
- ◆ Прийняті до Спілки Правлінням;
- ◆ Надали Спілці матеріальну допомогу.

З ПИТАНЬ ЩОДО ВСТУПУ У СПІЛКУ ТА СПЛАТИ ЧЛЕНСЬКИХ ВНЕСКІВ ЗВЕРТАТИСЯ ДО ПРАВЛІННЯ УСІ.

ВИСТАВКА БОРІДКОВИХ ІРИСІВ 2017

VIII Всеукраїнська виставка Борідкових ірисів відбудеться орієнтовно **26-28** травня 2017 року у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України.

Відкриття виставки **26** травня о 14.00

27-28 травня виставка працюватиме з 10 до 18 години

Адреса: м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1 (Лаб. корпус №6)

За подальшою інформацією щодо виставки стежте на офіційному сайті УСІ та на сторінці УСІ в ФБ.

Прохання до всіх членів УСІ, хто бажає показати свої колекції, повідомити про це Правління Спілки до

20 травня 2017 року.

Заявки, що надійшли після вказаного терміну, розглядатися не будуть. Під час виставки знову планується провести виставкове суддівство сортів та сіянців Високих борідкових ірисів. Переможці у номінаціях будуть нагороджені дипломами.

До участі у виставці допускаються лише члени УСІ, що сплатили щорічний членський внесок за 2017 рік. Експонати, призначені для виставкового суддівства, подаються окремо. Вони повинні бути зрізані на рівні ґрунту, не потрібно видаляти залишки квіток, що процвіли, листя видалити лише знизу. На конкурс подавати строго по одному екземпляру бажано в кожній із 17 номінацій. Назва сорту записується в окремий список (див. нижче), на експонат ставиться лише номер, під яким він знаходиться в цьому списку сортів. Назву сорту писати латинськими літерами, вказуючи автора та рік інтродукції.

Наводимо список номінацій для виставкового суддівства:

№	Назва сорту, автор, рік	НОМІНАЦІЯ НА КРАЩІ СОРТИ	Експонатор
1		БІЛИЙ	
2		ЖОВТИЙ	
3		ПОМАРАНЧЕВИЙ	
4		РОЖЕВИЙ	
5		«ЧЕРВОНИЙ»	
6		БЛАКИТНИЙ, СИНІЙ	
7		ФІОЛЕТОВИЙ, БУЗКОВИЙ	
8		«ЧОРНИЙ»	
9		БІКОЛОР	
10		БІТОН	
11		ПЛІКАТА, ЛЮМІНАТА	
12		«ЗЛАМАНОВОГО КОЛЬОРУ»	
13		«КОСМІЧНОГО ПОКОЛІННЯ»	
14		ГОФРОВАНІЙ	
15		МЕРЕЖИВНИЙ	
16		ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	
17		СІЯНЕЦЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	

ОФІЦІЙНА РЕЄСТРАЦІЯ СОРТІВ

Повідомляємо, що на сьогодні офіційним реєстратором сортів українських селекціонерів членів УСІ в AIS (American Iris Society) є Уманський національний університет садівництва (д.с/г.н., Карпенко Віктор Петрович).

Усю необхідну інформацію з приводу реєстрації сортів можна отримати безпосередньо у В.П. Карпенка за електронною адресою: **v-biology@mail.ru**

Нагадуємо членам УСІ, що з метою недопущення плутанини в назвах не дозволяється реалізація незареєстрованих іменних культиварів ірисів. Нехтування цією вимогою буде розглядатися як таке діяння, що суперечить інтересам і статутним вимогам УСІ та вносить дезорганізацію в її діяльність.

Згідно з правилами членства в УСІ це може призвести до виключення з рядів Спілки. Закликаємо гібридизаторів відноситися з усією серйозністю до своєї справи, поважаючи загальноприйняті норми та правила.

Правління УСІ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УСІ 2016

Чергові збори УСІ відбулися в грудні 2016 року. Затверджено звіт ревізійної комісії за 2016 рік, підведено підсумки роботи за минулий рік та накреслено плани на наступний рік, зокрема, вирішено продовжити роботу над створенням постійно діючих конкурсних ділянок ірисів SDB та ТВ на території Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка зі щорічним їх оновленням. Відбулася ділова дискусія з приводу порядку реєстрації нових культиварів, вкотре наголошено на неприпустимості продажу незареєстрованих культиварів, оскільки це вносить плутанину в сортове різноманіття вітчизняних сортів. Збори затвердили суму членського внеску на 2017 рік. На зборах відбулося урочисте вручення медалі Ніни Мірошніченко та інших почесних нагород УСІ.

СУДДІВСТВО НА ВИСТАВКАХ ТА У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ

Усіх членів Спілки, хто бажає спробувати себе в якості судді на офіційних заходах УСІ (у відкритому ґрунті, виставках та конкурсах), просимо звертатися до Правління Спілки за електронною адресою: **irisua@ukr.net**

Вам буде надіслано відповідні матеріали щодо суддівства для ознайомлення та вивчення.

ДІЙСНІ СУДДІ УСІ: Ю. Буйдін, О. Монако, О. Трякіна, М. Троїцький, І. Хорош, А. Черногуз, О. Чіпенко, О. Якуба.

ОФІЦІЙНИЙ САЙТ СПІЛКИ

Вельмишановні колеги! Повідомляємо вам, що діє офіційний сайт Української Спілки Ірису. Його ви зможете знайти у Всесвітній мережі Інтернет за адресою:

irisua.org

Велике прохання до членів Спілки брати активну участь у розбудові сайту. Усі зауваження, статті та пропозиції щодо сайту надсилайте, будь ласка, на електронну адресу:

irisua@ukr.net

На нашому оновленому, наразі двомовному, сайті можна знайти всі фото ірисів українських оригінальних – членів УСІ, а також всі відомості про їх інтродукцію та реєстрацію. Також у відповідних розділах ми розміщуємо фото новинок (не старше 5-ти років) зарубіжної селекції, що ростуть і квітнуть в садах наших ірисівників. Фотографії зроблені в садах України. Введено новий розділ *Електронна база сортів української селекції* (завдяки старанню члена УСІ І. Лукавої). Окремо виділені розділи про основні події, що проводяться Спілкою, де їх всі можна побачити в хронологічному порядку.

Будемо вдячні всім членам Спілки за надані для сайту матеріали, особливо, за фото новинок як вітчизняних сортів, так і вперше завезених до України.

Приносимо вибачення за деякі не до кінця оформлені розділи. Робота над ними ведеться.

Зробимо наш сайт найкращим!

Також запрошуємо членів УСІ вступати в офіційні групи Української Спілки Ірису в соцмережах :

однокласники

УХВАЛИ ПРАВЛІННЯ УСІ

Протокол засідання Правління УСІ

№3

Від 30.03.2017 р.

Засідання в SKYPE

Присутні 5 чол.

Порядок денний

1. Звернення А. Трошкіна (лист)

За результатами обговорення ухвалити **наступне** :

Враховуючи те, що член УСІ А. Трошкін відповідально поставився до офіційного звернення до нього реєстратора АІС і почав сумлінно виконувати всі рекомендації щодо реєстрації своїх культиварів та зняв з продажу в своїх прайс-листах незареєстровані культивари, вважати можливим виконати прохання А. Трошкіна, викладене в його листі. Разом з тим, звернути увагу А. Трошкіна на наступне:

1. З метою уникнення плутанини рекомендувати А. Трошкіну інформувати на власному сайті про його культивари: **ЗЛАТОВЛАСКА, ЗЕФІР, СОЛОМ'ЯНИЙ БИЧОК, ЗОЛОТОЙ КЛЮЧІК, ГУСАРСКАЯ БАЛЛАДА, ІЛЛЮЗІОНІСТ, СОЛНЕЧНИЙ БЕРЕГ** як такі, що є неофіційними двійниками офіційно зареєстрованих сортів як в Україні так і за кордоном і **не можуть реалізовуватись і поширюватись під такою назвою!**
2. Рекомендувати А. Трошкіну як оригінатору, в подальшому уникати таких непорозумінь і звернутися до своїх клієнтів, **в першу чергу до членів УСІ**, з проханням вилучити з каталогу вказані вище культивари, оскільки це не відповідає рекомендаціям УСІ, прийнятим на Зборах Співки. Адже саме члени УСІ мають беззаперечно дотримуватися цих рекомендацій.

ПРО ДІЛЯНКУ КАРЛИКОВИХ ІРИСІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДДІВСТВА У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ

Шановні гібридизатори!

Нагадуємо Вам, що у 2015 році Спілкою започатковано створення у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України ділянки, на якій будуть вирощуватись сорти карликових ірисів українських селекціонерів для наступного суддівства їх у відкритому ґрунті.

Для участі в конкурсі кожен експонент-гібридизатор (член Української Спілки Ірису) щорічно має право надсилати до шести власних, зареєстрованих в AIS, сортів, які інтродуковані не раніше 5 років до року їхньої висадки на конкурс, по 3 поділки (кореневища) кожного сорту. Згідно цього, в 2017 році до участі в конкурсі, фінал якого пройде у 2020 році, приймаються сорти, інтродуковані не раніше 2012 року. Кожне кореневище має бути чисте від бруду, акуратно обрізане та підписане.

Запрошуємо Вас надсилати посадковий матеріал (завчасно попередивши) на поштову адресу:

01014, м. Київ, вул. Тимірязєвська, 1
або на відділення Нової Пошти №48,
м. Київ, вул. Кіквідзе, 7/11
Буйдіну Юрію Валерійовичу

Пам'ятайте, найкраща відзнака Ваших селекційних досягнень, це оцінювання Ваших сортів професіоналами наживо у відкритому ґрунті!

РЕКЛАМА

Посадковий матеріал ірисів та лілійників від
ОСАУЛЕНКА ОЛЕКСІЯ ГРИГОРОВИЧА

с. Бородянка, вул. Леніна, 19,
Київська обл., 07800,
тел. 067-463-69-50, 067-463-69-51

ТУТ МОГЛО БУТИ ВАШЕ ОГОЛОШЕННЯ!

Вельмишановні читачі! Якщо Ви помітили у цьому та попередніх випусках помилки, заздалегідь перепрошуємо за це і переконливо просимо вас усі зауваження щодо текстів статей, надрукованих у бюлетенях УСІ, та інформацію про виявлені вами помилки, надсилати на електронну адресу Спілки – irisua@ukr.net.

Найвагоміші з них обов'язково будуть надруковані у наступних бюлетенях. Дякуємо за співпрацю і розуміння!

Друк бюлетеня **Майстерня "Copyright"**

СОРТИ І ГІБРИДИ ГЕННАДІЯ МАМЧЕНКА

БОЖЕДАР
(BOZHEDAR) TB 2017

ОТАМАН
(OTAMAN), TB 2017

TB 2-1-16 (ROYAL STERLING x БАРБА)

TB 4-16-15 (КОБЗАР x GLAMAZON)

СОРТИ МАРИЇ КОНОВАЛЕНКО

ЕКЛЕР
(EKLER) TB, R. 2017

ОГНІВО
(OGNIVO) TB, R. 2017

СОРТИ МАРІЇ КОНОВАЛЕНКО

КОЛДОВСКОЕ ОЗЕРО
(KOLDOVSKOIE OZERO), ТВ 2017

ХОРЕОГРАФ
(KHOREOGRAF), ТВ 2017

СОЛНЦЕКЛЮШ
(SOLNCEKLIOSH), ТВ, 2013

КЛИРИК
(KLIRIK), ТВ, 2017

ТВІКС
(TVIKS), ТВ, 2013

БОРИСОВЕ ПОЛЕ
(BORYSOVE POLE), ТВ 2013